rijksuniversiteit groningen

Magazine voor alumni en relaties
Nummer 3, oktober 2016

Broerstraat 5

In dit nummer:

De nieuwe Draaisma

Aardbevingen raken samenleving

Laurentien van Oranje en Jeroen Smit over hun boek

Antikraak geen oplossing

Bionica: innovatie uit de natuur

Twintig jaar fondsenwerving onder alumni

Spinozapremie voor filosoof Lodi Nauta

Verder denken over verantwoord ondernemen met zorgdata

Hoe veilig zijn mijn medische gegevens? Is mijn privacy gewaarborgd als ik meedoe aan een wetenschappelijk medisch onderzoek? Vragen die steeds vaker opborrelen in de zorg en de wetenschap. Waar loopt u als zorgorganisatie in de praktijk tegen-aan? Wat werkt wel en wat werkt niet? Weet u waar u moet beginnen met big data?

De leergang **Big Data in de Zorg** is gericht op mensen die in de zorg projecten opzetten waarbij data worden verzameld, gebruikt en beheerd. De leergang richt zich op projectmanagers en professionals in de gezondheidszorg, ICT, zorg-verzekeraars of overheid. U krijgt meer grip op het omgaan met big data in de zorg. Denk hierbij aan hoe u een project opzet, wat u wel of niet met data mag doen en hoe de verantwoordelijkheid belegd is binnen de keten.

Na het volgen van de leergang:

- ✓ heeft u een heldere visie ontwikkeld over het verzamelen, gebruik en het beheer van zorgdata;
- ✓ heeft u state of the art kennis van alle relevante aspecten rondom zorgdata en de daarmee verbonden informatiestromen in de keten;
- ✓ beschikt u over een netwerk en het academische vermogen om te werken aan de kansen die big data in de zorg u biedt.

Kijk op **www.aog.nl/bigdata**

AOG school of management amersfoort / groningen

Door u te laten kijken door een verscheidenheid aan academische brillen leert u verder te denken. Dat doen we met masterprogramma's en leergangen in bedrijfskunde, general management, HRM, talentontwikkeling, marketing en maatwerk. AOG School of Management is verbonden aan de

rijksuniversiteit groningen

REDACTIONEEL

REDACTIEB5@RUG.NL

‘Wat is wijsheid?’, verzuchten we soms. Maar het is ook wel degelijk een goede vraag. Onze begeerte naar wijsheid is van alle tijden. Al duizenden jaren lang. De oudst bekende Westerse wijsgeren, die probeerden de natuurverschijnselen te begrijpen en er rationele verklaring voor te geven, woonden in Milete, in de zesde eeuw voor Christus. Deze oude Grieken vlochten de bakermat van de Westerse filosofie, wetenschap en zelfs beschaving. In de eeuwen daarna bleven het de filosofen die zich bezighielden met wis-, natuur- en sterrenkunde, met geneeskunde en met politiek. Een onophoudelijk zoeken naar het hoe en waarom. Om steeds weer nieuwe antwoorden op oude vragen te vinden.
Lodi Nauta, hoogleraar geschiedenis van de filosofie, overziet die duizenden jaren van Westers denken en stelt zijn focus vooral scherp op interessante tijden als Middeleeuwen, Renaissance en Verlichting, waarin steeds weer ons mens- en wereldbeeld kantelde.

Voor zijn werk ontving Nauta dit jaar de Spinozapremie, de hoogste wetenschappelijke onderscheiding in Nederland. Als eerste filosoof ooit. En dat laatste is vreemd, gezien het voorgaande. En ook omdat de filosofie nog steeds uiterst belangrijk is, voor de samenleving én de wetenschap. Het is opvallend hoeveel van de onderzoekers en alumni in dit herfstnummer er naast hun studie filosofie bij deden of zich er tijdens hun onderzoek of ander werk in zijn gaan verdiepen. Zij stellen vragen als: Wat is waarheid, een thuis, een herinnering? Hoe handhaaf je je als autonoom denker? Wat maakt een samenleving stevig en veerkrachtig, ‘sustainable’? Vragen die roepen om denkkracht, om onderzoek. En om filosofie. Want, ondanks alle vergaarde kennis lijken we wat betreft wijsheid soms wel weer terug bij af.

Het is herfst. Het academisch jaar en het theaterseizoen zijn begonnen. Tijd voor andere dingen. Tijd om te filosoferen.

Wij wensen u een fijn najaar!

COVER FILOSOOF **LODI NAUTA**, WINNAAR SPINOZAPREMIE 2016

INHOUD

COVER REYER BOXEM

4
Al duizenden jaren: nieuwe antwoorden op oude vragen
Lodi Nauta is de eerste filosoof die een Spinozapremie wint

6
Column
Elmer Sterken, rector magnificus

7
Alumnus in het buitenland
Japan

8
De vernuftige natuur
Bionica: technische en bedrijfskundige inspiratie uit de natuur

10
Alumnus schrijft boek

11
Ain Wondre Stad
Auke Hulst

12
Wanneer de Groningse grond onder je voeten beeft
Sustainable Society-onderzoek naar de beleving van de beving

14
Bedrogen geheugen
Als je herinneringen veranderen door een nieuwe kijk, verandert dan ook je verleden? Douwe Draaisma schreef er een boek over.

16
Foto

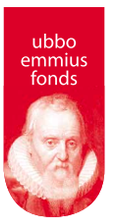
18
De antikraak gekraakt
Toni Buchholz promoveerde op de sociale strijd om betaalbare woningruimte.

20
Onbevangenheid aan de top
‘Blijf altijd autonoom denken’, zegt Laurentien van Oranje, die met oud-studievriend Jeroen Smit een boek samenstelde waarin het denken van CEO’s wordt geconfronteerd met dat van kinderen.

23
De appgroep van de Turkse coupplegers
Digitale onderzoeksjournalistiek van jonge alumnus creëerde wereldnieuws.

24
Twintig jaar fondsenwerving onder alumni
Hoe een donatie belangrijk onderzoek op een veel hoger plan kan tillen.

26
Alumni Actief

27
Groningen, ’t kon minder

30
Oraties, Portretten, Colofon

32
Alumni Achteraf
bedrijfskunde

Al duizenden jaren nieuwe antwoorden op oude vragen

Onze denkbeelden over recht, democratie of persoonlijke vrijheid, ze lijken soms zo vanzelfsprekend. Maar **Lodi Nauta**, hoogleraar Geschiedenis van de filosofie, weet wel beter. Hij onderzoekt hoe het denken langzaam verschuift en zich in cruciale periodes in de geschiedenis transformeert tot een nieuw mens- en wereldbeeld. Fascinerend en fundamenteel onderzoek waarvoor hij op 13 september de Spinozapremie in ontvangst mocht nemen, als eerste filosoof ooit.

JURGEN TIEKSTRA REYER BOXEM

WWW.RUG.NL/INBEELD-LNAUTA

Tijdens het gesprek moet Lodi Nauta zo nu en dan op de rem trappen. 'Dit zou eigenlijk een heel college vergen', onderbreekt hij zichzelf, terwijl hij aan het praten is over de filosoof René Descartes (1596-1650). En: 'Dit wordt iets te veel collegeachtig', zegt hij ineens, wanneer hij begint uit te weiden over de achttiende-eeuwse denker Immanuel Kant. 'Ja, dan krijg je een heel college Aristotelische filosofie', schort hij een verder betoog op over het wereldbeeld waarmee de mensen in de Middeleeuwen leefden.

Het zegt veel over de complexiteit van Nauta's vakgebied. Hij is hoogleraar Geschiedenis van de filosofie, met als belangrijkste expertise de filosofie van de Middeleeuwen, de Renaissance en de Verlichting. Zijn belangstelling gaat uit naar transformaties in mens- en wereldbeeld. Een belangrijk voorbeeld daarvan is de overgang van de Middeleeuwen naar de moderne tijd, via de Renaissance (zestiende eeuw) en de Verlichting (zeventiende en achttiende eeuw).

Grote waardering

Nauta's historisch-filosofische onderzoek heeft ook buiten Groningen grote waardering gekregen. In september ontving hij hiervoor de Spinozapremie, waaraan een onderzoekssubsidie van 2,5 miljoen euro verbonden is. 'Nauta is de toekomst,' betoogde de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) bij de bekendmaking in juni. Want alleen al vanwege zijn relatief jonge leeftijd valt nog veel van hem te verwachten. Het is niet de eerste keer dat Nauta veel lof krijgt toegezwaaid. In 2001 was hij Vidi-laureaat en acht jaar later werd hij bedeeld met een Vici-premie van 1,25 miljoen euro voor zijn onderzoek naar de humanisten in de Renaissance.

Zowat zijn hele leven is Nauta aan de universiteit van Groningen verbonden geweest. In datzelfde Groningen groeide hij ook op en nog steeds is het Groningse platteland zijn thuis. Vanwege zijn liefde voor vogels begon hij aan de RUG aan een studie biologie, maar hij stapte al snel over naar filosofie. Zijn grote liefde voor het klassieke Grieks speelde daar misschien een rol in. Op de middelbare school had die taal hem toegang gegeven tot de werelden van Homerus en Plato. Overigens heeft Nauta in zijn huidige onderzoek vooral veel kennis van het Latijn nodig, omdat dit de taal was van de Middeleeuwse denkers (de scholastici), de humanisten van de zestiende eeuw en verlichtingsfilosofen als Descartes en Spinoza.

Schatplichtig

'Behalve aan de Renaissance en de vroegmoderne tijd waarin de moderne wetenschap opkwam, zijn wij enorm schatplichtig aan wat er in de Middeleeuwen gebeurde,' zegt Nauta. De universiteiten zijn bijvoorbeeld een Middeleeuwse uitvinding. En ook de nationale staten ontstonden aan het einde van de Middeleeuwen. Onze hele manier van filosoferen hebben we deels aan de Middeleeuwers te danken: hun systematische manier van denken, het helder argumenteren, een scherp inzicht in de logische structuur van taal. Maar natuurlijk voldeed ook hun wereldbeeld – gestoeld op de filosofie van Aristoteles, gecombineerd met het christelijk geloof – na een aantal eeuwen niet meer. Men kon de verschijnselen die ontdekt werden door Galileo, Kepler en Copernicus er niet mee verklaren. Men liep tegen de grenzen van zijn eigen denken aan. Dat vind ik fascinerend: hoe dat denken langzaam verschuift en zich transformeert tot een nieuw wereldbeeld, een proces waarin Descartes, Hobbes en Spinoza belangrijke figuren zijn. Daarom is die hele periode dus enorm belangrijk. In die tijd zijn de fundamenten gelegd voor ons moderne denken.'

Lodi Nauta (1966) is hoogleraar Geschiedenis van de Filosofie aan de RUG. Na een propedeuse biologie studeerde hij filosofie en mediëvistiek in Groningen en York (UK), uitmondend in een promotie cum laude aan de RUG in1999. In 2001 kreeg hij een Vidi- en in 2009 een Vici-subsidie. In 2011 werd hij lid van de KNAW en sinds 2013 is hij ook decaan van de Groningse Faculteit Wijsbegeerte. In september 2016 ontving hij als eerste filosoof ooit Nederlands hoogste wetenschappelijke onderscheiding, de Spinozapremie. Voor zijn boek *In defence of common sense* (2009) over de Italiaanse humanist Lorenzo Valla kreeg Nauta meerdere prijzen. Hij werkt aan een boek over taalopvattingen in de Renaissance en Vroeg-moderne tijd. Met de Spinozapremie wil hij meer promovendi en postdocs inschakelen voor onderzoek naar de filosofische overgang van de Middeleeuwen naar de Renaissance en de Verlichting. 'Veel Middeleeuwse teksten zijn nog niet uitgegeven. Er is nog veel te doen.'

Lees ook:
ARCHIEF.UKRANT.NL/MAGAZINE/SPINOZAPRIJS

Ongemakkelijk

'Het Middeleeuwse wereldbeeld was hiërarchisch: met God aan de top en de mens centraal in het midden. Alle dingen hebben daarin een wezen – de mens, honden, katten – en alles heeft een bepaalde plek in de wereld. Wat is de echte aard van een steen? Dat is te liggen op de aarde. Dus als je hem laat vallen, is het geen wonder dat hij naar beneden valt, want dat is zijn natuurlijke plek. Die manier van denken is ook logisch, als je denkt dat God alles geschapen heeft: Hij heeft natuurlijk geen ratjetoe geschapen.'

In die aloude levensbeschouwing kwamen barsten, zowel door de Reformatie, die het gezag van de kerk ondergroef, als door wetenschappelijke ontdekkingen. 'Ook mensen als Descartes en Newton waren heel religieus. Dus het was zeker niet zo dat nieuwe denkers het atheïsme wilden bevorderen. Maar wel voelden veel mensen zich ongemakkelijk of in verwarring gebracht door nieuwe weten-

Vervolg op pagina 6

'HET OPBOUWEN VAN TOLERANTIE IS NOODZAKELIJK VOOR HET VOORTBESTAAN VAN ZOWEL EEN LICHAAM ALS EEN MAATSCHAPPIJ'
STELLING **TING ZHAO** WISKUNDE EN NATUURWETENSCHAPPEN

Vervolg van pagina 5

schap en filosofie. Zo kwamen Scholastici uit de vijftiende en zestiende eeuw in aanraking met nieuwe ontdekkingen als vlekken op de maan en manen rond Jupiter. Die konden ze niet verklaren vanuit hun Middeleeuwse wereldbeeld.'

Onttovering

'Descartes heeft een soort filosofische legitimatie gegeven voor de nieuwe wetenschap die toen ontstond. Hij beweerde dat alles in de wereld uit kleine materiedeeltjes bestaat en er geen geestelijke vormen zijn die de dingen bezielen, waarover de Middeleeuwers het nog hadden. Thomas Hobbes ging nog een stapje verder en beweerde dat ook de ziel iets materieels is. Zo ver ging Descartes niet. Maar hij is heel belangrijk geweest in de onttovering van de wereld en in de mechanisering van het wereldbeeld: de wereld als één grote machine. Hij ontdeed de werkelijkheid van de wezenskenmerken, die de Middeleeuwers erin hadden gestopt en uiteindelijk afkomstig van God waren. Daarnaast was hij een 'dualist', geest en materie zijn twee volstrekt verschillende dingen, vond hij. Dat idee was nog vreemd in die tijd.'

Het nieuwe denken woelde onzekerheid los. Lodi Nauta verwijst naar de titel van een beroemd boek van de wetenschapshistoricus Alexander Koyré: From the closed world to the infinite universe. 'Dat boek gaat over die gesloten wereld waarin de Middeleeuwers leefden, waarin uiteindelijk alles van God afkomstig is, waarin een duidelijke hiërarchie zit, waarin alles een wezen en een doel heeft. Dat wereldbeeld ging aan het wankelen doordat de mens niet meer zo centraal kwam te staan. De zon staat in het midden. Mensen kregen een idee van een oneindig universum. En dat kon een unheimisch gevoel geven.'

Als historicus van de filosofie overziet Nauta duizenden jaren aan menselijk denken. Maar het gekke is dat vragen uit onder meer de Middeleeuwen nog steeds niet van de lijst kunnen worden afgestreept. 'Wij reflecteren bijvoorbeeld nog steeds op de verhouding tussen lichaam en geest. De ziel is nu een ouderwets begrip, maar we hebben het wel over het brein, over de geest, en of die te reduceren valt tot het puur fysieke. We filosoferen nog steeds over wat het leven waardevol maakt. En over wat het fundament is in de politiek; waarom wij als burgers bepaalde verantwoordelijkheden uitbesteden aan autoriteiten. Dat was ook al de centrale vraag voor Thomas Hobbes in de zeventiende eeuw.

Nieuwe antwoorden

Een andere blijvende vraag is: hoe beeldt taal de werkelijkheid af? Want we praten de hele dag door, maar hoe komen woorden eigenlijk aan hun betekenis en waar verwijzen ze naar? Veel fundamentele vragen blijven dus gesteld worden. Filosofie is namelijk geen empirische wetenschap. Het is niet zo dat wij op een gegeven moment een afdoende antwoord hebben op een wetenschappelijke kwestie. In de filosofie gaat het om conceptuele vragen, zoals: hebben wij wel of niet een vrije wil? Zo ja of zo nee; wat betekent dat dan? Is alles gedetermineerd? Dit soort oude vragen krijgt steeds nieuwe antwoorden doordat de tijd en de cultuur steeds weer veranderen. Volgens mij is het enorm belangrijk dat die vragen continu worden gesteld. En dat dat ons denken scherpt.'

STERKEN STELT

Investeren in de digitale samenleving

OPGETEKEND DOOR MARJAN BROUWERS

Het blijft een mooie traditie: op een zonnige middag in september schrijden we in vol ornaat door de stad naar de Martinikerk om samen het nieuwe academische jaar te openen. Dit keer was onze gastspreker Rector Mario Panizza van de Roma Tre University, waarmee we de nieuwe onderzoeksmaster Cultural Leadership van Letteren hebben opgezet. In de kerk was er natuurlijk aandacht voor Spinozapremiewinnaars Lodi Nauta en Bart van Wees, alumnus van het jaar Luuk van Middelaar, en niet te vergeten voor Max van den Berg, oud-Commissaris van de Koning, die zeer terecht de Ubbo Emmius Penning ontving vanwege zijn grote maatschappelijke verdiensten.

Traditioneel maken de rectoren van de Nederlandse universiteiten op deze dag een politiek statement. Dit jaar troefden we elkaar niet af, maar brachten we allemaal dezelfde boodschap: Samen met werkgeversorganisatie VNO-NCW hebben we een beroep gedaan op Den Haag om een miljard extra te investeren in de ontwikkeling van de digitale samenleving. Dat is hard nodig. Als je als land mee wilt doen in de digitale revolutie, moet je zeker drie procent van het BBP besteden aan onderzoek en ontwikkeling op dit gebied. Dat percentage halen ze met gemak in de VS, Japan, Duitsland en de Scandinavische landen, maar in Nederland hebben we er nog geen twee procent voor over. Wij denken dat het genoeg is om leentjebuur te spelen en gebruik te maken van wat anderen op dit gebied presteren. Zo loop je niet voorop, maar raak je achter.

Met de digitale samenleving doel ik op het begrip knowledge based capital. Geen machines of gebouwen, maar digitale informatie. In feite gaat het hierbij om alles wat we doen op het gebied van software, databases, big data en datastromen. Intellectueel eigendom, patenten, concepten en ideeën vallen hier ook onder. Zo sluiten we goed aan bij de Nederlandse kennis- en diensteneconomie. In Groningen zijn we vooral sterk in big data. Denk aan Lifelines, LOFAR en Energysense. Big data is dan ook een onderwerp dat wij graag verder willen brengen.

Knowledge based capital gaat ook over de oprukkende digitalisering in de samenleving, in organisaties maar zeker ook in het wetenschappelijk onderzoek. Ik zie bijvoorbeeld grote mogelijkheden voor de digitalisering in de humaniora. Zo hebben we in Groningen – met MONK – software ontwikkeld om handschriften te ontcijferen. En onze archeologen maken 3D-prints van zeer kwetsbare objecten om deze te kunnen onderzoeken zonder ze aan te raken.

Ook in het universitair onderwijs verwacht ik dat er spin-offs ontstaan: quickscans om het kennisniveau van studenten bij aanvang van het collegejaar te inventariseren, digitale werkstukken, meer gebruik van internet tijdens colleges, allemaal middelen die het onderwijs verrijken. Het campus-idee laat ik overigens niet los. We gebruiken digitale tools, maar stappen niet over op onderwijs op afstand. Ik geloof nog steeds in het belang van fysieke ontmoetingen. Dat werd mij ook weer duidelijk in de Martinikerk, toen hoogleraren, docenten, onderzoekers, studenten en gasten uit volle borst met het Gronings volkslied het begin van een nieuw academische jaar markeerden.

Elmer Sterken, rector magnificus

ELLIS ELLENBROEK

WWW.LINDANIEUWS.NL/WERELDWIJVEN/YVONNEGERRITSEN

BUITENLAND

FOTO PRIVÉ

Yvonne Gerritsen-Schutte

'Je kunt veel dingen fout doen in Japan'

Ze houdt van koken en kreeg de Italiaanse keuken aardig onder de knie in Rome. Maar Japans koken is andere koek voor Yvonne Gerritsen-Schutte (43), die met haar gezin sinds twee jaar in Tokyo woont. 'Ik kan prima een recept volgen, maar als ik het niet helemaal je dát vind, kan ik lastig bepalen wat ik moet doen. Beetje meer soja, beetje meer sake, mirin of dashi?' Het voorbeeld maakt goed duidelijk: Van alle landen waar Yvonne woonde is Japan het meest 'anders'.
Ze studeerde in 1997 aan de RUG af als chemisch technoloog. Sinds 2000 woont ze met man Marc (44) op steeds een andere buitenlandse standplaats. Marc, RUG-alumnus geschiedenis, werkt voor Buitenlandse Zaken. Na Jeruzalem kwam Rome, en toen Tokyo, afgewisseld met periodes in Nederland waar de kinderen Lieke (12), Freek (10) en Lara (8) werden geboren.

De collectieve instelling is wat Yvonne het meest opvalt aan Japanners. 'Ze houden altijd rekening met de ander.' Een Japanner gooit geen troep op straat, eet niet in het openbaar en in de metro kun je een speld horen vallen.'
In het snel vergrijzende land kijkt Yvonne vol bewondering naar de vitaliteit van de oude mensen. Hoe ze zonder rollator of scootmobiel naar de winkel gaan en hun stoepjes vegen.

Toch zou de RUG-alumna zelf geen Japanner willen zijn. 'Ze zien er vaak moe uit. Werk is nummer één. Ze hebben een ontzettend slechte werk-privébalans, door de hoge druk die de maatschappij ze oplegt.'
'Je kunt veel dingen fout doen in Japan. Het is soms frustrerend, dan weer hilarisch.' De Gerritsens leren met vallen en opstaan. Neem de slofjes in hotels waar je niet met je schoenen naar binnen mag. 'In de kamers liggen traditionele tatamimatten waar je juist absoluut níet met die sloffen overheen mag. Naar de wc, op de gang, moet je ze juist wel aan, maar weer niet ín de wc. Daar staan speciale wc-sloffen waarbij je niet moet vergeten die na gebruik om te draaien, zodat de volgende er makkelijk in schiet.'

Alle gezinsleden leren Japans. Maar het blijft 'leven in een bubble', zegt Yvonne. Een appartement in een woonwijk met westers georiënteerden, praktische steun van de ambassade. De kinderen, die binnenkort met papa en mama de Mount Fuji gaan beklimmen, zitten op een Amerikaanse school.
In Nederland werkte Yvonne bij Akzo Nobel, tegenwoordig begeleidt ze jonge mensen bij het schrijven van businessplannen. Ook geeft ze Engels aan Japanse kinderen en doet verslag van haar verblijf in het verre Azië op een blog van de glossy Linda. Nog een jaar, dan zit dat verblijf er op. De volgende halte is onduidelijk en daarmee ook de toekomst van Yvonne zelf. De afgestudeerd scheikundige denkt niet dat ze in haar oorspronkelijk vak nog weer aan de slag gaat. 'Ik zal niet snel meer terugkomen in loondienst bij een grote multinational. Maar ik heb zoveel dingen gedaan en ik kan zoveel, dat ik me echt wel ergens nuttig kan maken.'

'LIEFDE MAAKT ELKE AFSTAND SIGNIFICANT KORTER'
STELLING **LICETTE LIU** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

Een mier, zonnebloem of slijmzwam, de gekko, de bombardeerkever of de specht, alle vertonen ze ongekende staaltjes techniek. Het is het wetenschapsgebied van de bionica die dit natuurlijke technisch vernuft gebruikt als bron van inspiratie en innovatie. Op technisch gebied, maar ook bedrijfskundig. **Ylva Poelman**, alumna sterrenkunde en theoretische natuurkunde, heeft zich op dit onderzoeksgebied toegelegd. Op haar initiatief is bionica nu ook een minorvak op de RUG en vier Noordelijke hogescholen.

CHRISTINE DIRKSE SHUTTERSTOCK

De vernuftige natuur

Bionica en innovatie. Dat zijn de uitgangspunten voor Ylva Poelmans werk. In *Trouw* schrijft zij er columns over en ook is zij de auteur van *De natuur als uitvinder.* Daarnaast helpt zij bedrijven te innoveren met de natuur als inspiratiebron. Hoe leidt een koe haar kudde? Hoe komt een eekhoorntje de winter door? En hoe verspreidt zich de paardenbloem? 'Je kunt zoveel leren van de natuur!'

Met enkele vrienden runde Poelman na haar studies sterrenkunde en theoretische natuurkunde het succesvolle innovatieve bedrijf EverMind, dat ze echter in 2001 verkocht. 'Ik kwam erachter dat ik beter ben in innoveren en opstarten van nieuwe initiatieven dan in het beheren van een bestaand bedrijf.

Natuur uitputten

Poelman is gegrepen door de bionica en verdiepte zich jarenlang in dit vakgebied. 'Niet alleen omdat het inhoudelijk geweldig interessant is, maar omdat ik geloof dat we het goede van de natuur met het goede van onszelf moeten kunnen combineren. Op dit moment is de mens bezig de natuur uit te putten. Als we zo doorgaan zijn wij mensen daarvan de dupe. We zouden van de natuur kunnen leren hoe we duurzamer en efficiënter met grondstoffen om kunnen gaan, zodat de soort mens zichzelf uiteindelijk niet uitroeit. Want de aarde die redt zich wel – de natuur vindt altijd wel een nieuw evenwicht – maar het is de vraag of dat dan gebeurt mét of zonder de mens.'

Lotusbloem

Technische innovaties zijn vaak gebaseerd op de natuur. Zo leerden we van de 'huid' van de lotusbloem om verf te maken waar vuil niet aan blijft plakken, leerden we van vogels goede vliegtuigvleugels te bouwen en van planten om de zon te gebruiken als energiebron. Diverse landen gebruiken bionica dan ook bij vraagstukken rondom duurzaamheid. Natuurkundige Poelman: 'Ook het Zernike Institute for Advanced Materials (ZIAM) van de RUG, dat zich specialiseert in nanotechnologie, haalt zijn inspiratie deels uit de natuur. In de nanotechnologie is wat de natuur kan de heilige graal: zij rijgt atomen aaneen en maakt daar een bacterie of een blauwe vinvis van.'

Zelf richtte Poelman het Bionica Innovatie en Expertise Centrum (BIEC) op, dat 'menselijk vernuft combineert met door de natuur ontwikkelde en uitgeteste ideeën om te komen tot slimme oplossingen voor technische en bedrijfsmatige uitdagingen en innovaties'. Ook gaf Poelman de aanzet tot een minor Bionica, die wordt aangeboden door de RUG en vier Noordelijke hogescholen en dit nieuwe curriculum van start is gegaan.

Vier miljard jaar agility

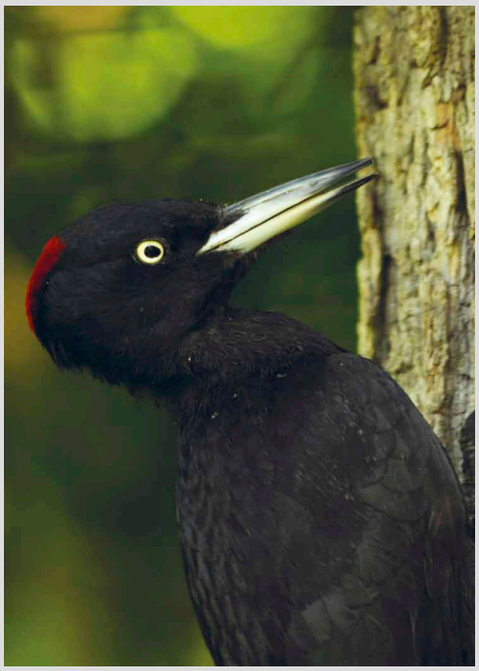
In de technische sector wordt bionica al veel gebruikt. Maar vanuit haar ervaring met innovatie en verandermanagement, ziet Poelman ook een andere toepassing: de niet-technische bionica. 'In het bedrijfsleven is *agility* een hot topic; het vermogen snel aan te passen aan de omstandigheden. Dat is voor bedrijven misschien nieuw, maar de natuur houdt zich daarmee al vier miljard jaar staande. Voor een ondernemer kan het nuttig zijn te kijken ook zij dat doet en dit toe te passen in het bedrijfsleven. Zo kijken wij in het bedrijfsleven vaak hoe we een bepaalde afdeling kunnen optimaliseren, terwijl de natuur meer holistisch werkt, altijd streeft naar optimalisatie van het systeem als geheel. Dat hele innovatieproces, dat we in de natuur evolutie noemen, gaat over verandering – agility dus.'

Eyeopener

Poelman helpt bedrijven en instellingen zichzelf te verbeteren met behulp van de niet-technische bionica. Ze boekt daarmee goede resultaten. 'Ik identificeer samen met het bedrijf een probleem, bijvoorbeeld hoe het komt dat bepaalde bedrijfsprocessen stroef lopen. Wat het ook is, ergens in de natuur ervaren organismen ook een dergelijk probleem. We zoeken uit hoe die organismen dat oplossen. En dan maken we een vertaalslag: jouw knelpunt lijkt bijvoorbeeld op een probleem waar een eekhoorn ook mee te maken krijgt. Hoe gaat de eekhoorn daarmee om? Wat kun jij daarvan leren? Voor veel mensen is het een eyeopener om op deze manier naar de natuur te kijken. De natuur is ons vaak ver de baas, onze technische oplossingen zijn vaak lang niet zo vernuftig als die van de natuur. Als je je ervoor openstelt, vind je daar voor elk probleem een oplossing. Als je ze maar wilt zien en ervan wilt leren.'

Ylva Poelman (1966) studeerde in 1990 aan de RUG af in de sterrenkunde en theoretische natuurkunde. Sinds 2001 runt zij als zzp'er het bedrijf Ynnovater (www.ynnovator.nl). Ook initieerde zij het Bionica Innovatie en Expertise Centrum (www.bionicacentrum.nl). Zij schrijft elke twee weken een column, ' de bionische vrouw', in dagblad *Trouw* (www.bionischevrouw.nl). In 2015 verscheen haar boek *De natuur als uitvinder.*

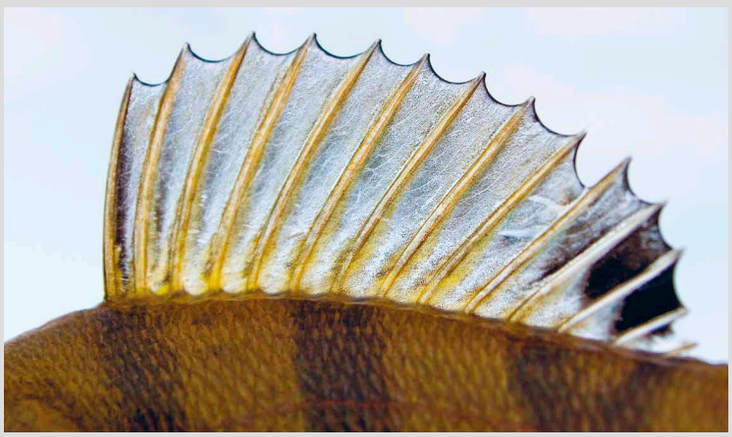

Superschokdempers

Dier: specht

Eigenschap: krijgt bij het tikken tegen een boom een druk te verduren van 1200 g(ravitatie-kracht), terwijl een mens bij 5 g al buiten westen is. Dat kan hij dankzij een elastische, maar toch harde snavel, een schedel van sponsachtig bot, schokdempend hersenvocht en een tongbeen dat de trillingen opvangt en om de schedel heen leidt.

Toepassing: een schokdempend systeem dat een stukje kwetsbare elektronica kon beschermen tegen een kracht van 60 000 (!) g. Wordt ook toegepast bij valhelmen, autobumpers en aardbevingsbestendige gebouwen.

Subtiele robotarm

Dier: vis

Eigenschap: een vin van een vis vouwt zich bij aanraking om een voorwerp heen

Toepassing: supervoorzichtige robothand die tomaten en paaseieren vastpakt zonder ze tot tomatenpuree of hagelslag te knijpen.

Explosies en spuitbussen

Dier: bombardeerkever

Eigenschap: in een reactiekamer in de kever ontstaat door een combinatie van organische stoffen, enzymen en een druppel waterstofperoxide een heftige reactie met veel warmte. Door de onderdruk in de reactiekamer verdampt de druppel en ontstaan schadelijke gassen, die met een explosie vrijkomen. Dit kan de kever vaak achter elkaar doen, zodat een mist van gassen ontstaat.

Toepassing: effectievere brandstofinjectie voor automotoren en spuitbussen die het gebruik van schadelijke drijfgassen overbodig maken.

Plakken met droge lijm

Dier: gekko

Eigenschap: kan op elk oppervlak blijven plakken en toch snel doorlopen. Dat komt door miljoenen kleine gespleten haartjes onder zijn poten die bij een hoek van dertig graden sterke aantrekkingskracht uitoefenen op de ondergrond. Wordt de hoek te groot, dan laten de haartjes juist van het oppervlak los.

Toepassingen: Gekkorobots om ramen van wolkenkrabbers te wassen, medicinale lijm die geen ontstekingsreactie opwekt en ook op vochtige plaatsen plakt en grijpers die in de fabriek kwetsbare materialen als beeldschermen kunnen vasthouden en weer loslaten.

‘De natuur is ons vaak ver de baas’

De natuur als uitvinder
Ylva Poelman
€ 19,95
www.denatuurals uitvinder.nl

WWW.RUG.NL/ALUMNI/BOEK

Annemien Bosveld (1965) / letteren 1989

Altijd op zoek

Gedichtenbundel

WWW.BOEKENBESTELLEN.NL/BOEK/ALTIJD-OP-ZOEK

€ 15,00

Japke-d. Bouma (1970) / economie 1994

Uitrollen is het nieuwe doorpakken

Over de ergste jeukwoorden uit de kantoorjungle

WWW.DEBEZIGEBIJ.NL

Wim Coster (1953) / geschiedenis 1991

De Barones en de dominee

Een verboden liefde in de negentiende eeuw

WWW.UITGEVERIJBALANS.NL

€ 19,99; e-book € 9,99

Pieter J. Lalleman (1960) / godgeleerdheid 1998

The Lion and the Lamb. Studies on the Book of Revelation

Algemeen toegankelijke bespreking van kernhoofdstukken in het laatste Bijbelboek

WWW.APOSTOLOS-PUBLISHING.COM

£ 8.99

Margriet Fokken (1986) / modern history and international relations 2011 en Barbara Henkes (1955) / geschiedenis 1980

Sporen van het slavernijverleden in Groningen

Wandel- en fietsgids door Stad en Ommeland

WWW.UITGEVERIJPASSAGE.NL

€ 15,00

Dirk Jan ten Geuzendam (1957) / Engelse taal- en letterkunde 1980 (kand.) en algemene literatuurwetenschappen 1984

Finding Bobby Fischer

Interviews met schaakcoryfeeën als Bobby Fischer, Garry Kasparov, Anatoly Karpov, Boris Spassky en Judit Polgar.

WWW.NEWINCHESS.COM

€ 24,95

Miranda van der Vegt (1975) / bedrijfskunde 1998

Twinkel en de wemelwolk

Moeder schrijft liefdevol kinderboek: 'buiten-jezelf-doding' is een ongeluk

WWW.TWINKELBOEKJE.NL

€ 18,95

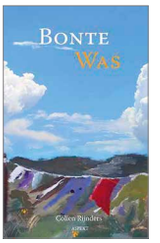
Markus Quante en Franciscus Colijn (1945) / biologie 1971

North Sea Region Climate Change Assessment

Nieuwe publicatie van boek over klimaateffecten op de Noordzee regio

WWW.SPRINGER.COM

€ 49,99 (e-book € 24,99)

Colien Rijnders (1964) / tandheelkunde 1989

Bonte Was

Debuutbundel gedichten

WWW.UITGEVERIJ-ASPEKT.NL

€ 12,95

Siebe Sonnema (1951) / rechten 1974

Overbruggen

Over verschillen tussen de Nederlandse en Antilliaanse samenleving vanuit geschiedkundig perspectief.

WWW.ELIKSER.NL

€ 32,50

Hans van Tellingen (1966) / sociale geografie 1991

#WatNouEindeVanWinkels

Over de zonnige toekomst van winkels, winkelcentra en winkelgebieden.

WWW.BASCONSULTANTS.NL/BROOD-SPELEN

€ 24.95

Caroline Tulp (1969) / archeologie 1996

Eelde Groote Veen. De archeologie van Steentijd tot Romeinse tijd

Waar nu de woonwijk Groote Veen in Eelde ligt, woonden 2.800 jaar geleden al mensen.

WWW.BARKHUIS.NL

€ 47,50

Kees Willemen (1943) / Semitische talen en culturen

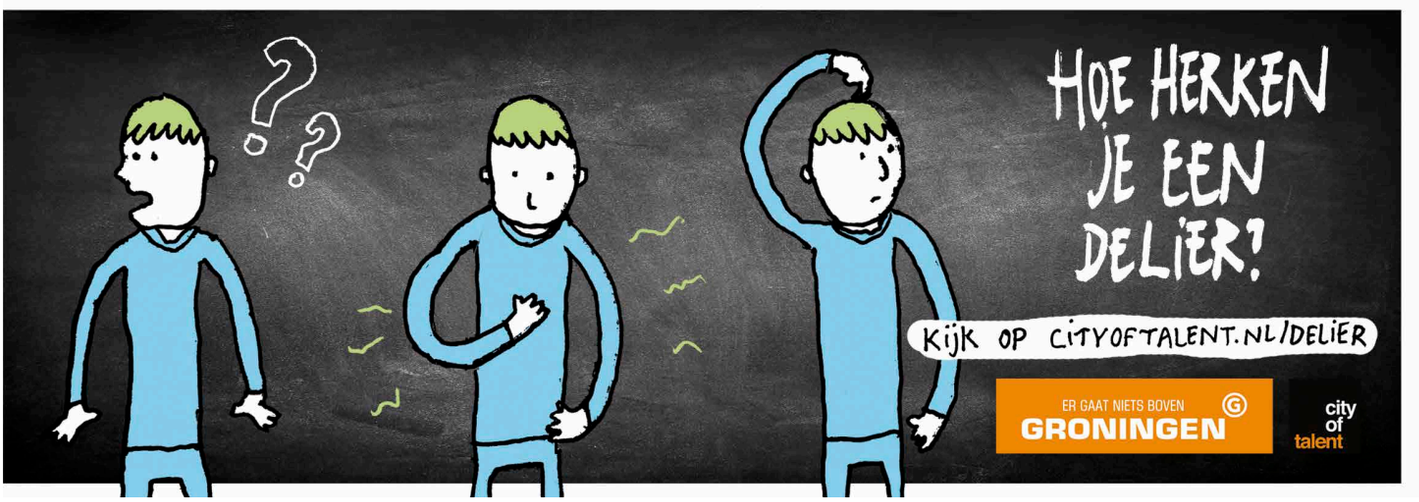
Waar zijn onze intellectuelen gebleven?

50 jaar cartoons van Kees Willemen

WWW.UITGEVERIJPASSAGE.NL

€ 17,50

CITY OF TALENT

AIN WONDRE STAD

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

ELLIS ELLENBROEK ELMER SPAARGAREN
PORTRET LENNY OOSTERWIJK

‘Beat the system, daar houd ik van’

‘Dit verhaal speelt in mijn studententijd, maar gaat ook terug naar mijn middelbare schooltijd op het Aletta Jacobs College in Hoogezand-Sappemeer. Het gaat over de leraar wiskunde die ik daar had. Ik zal zijn naam niet noemen. Een corpulente man met rood haar die stonk en er van hield balletjes van snot en oorsmeer te draaien en daarmee de meisjes te beschieten. Een ouderwetse vieze leraar zoals nu niet meer kan bestaan. Ook een leuke man hoor, hij was dol op zijn klas. Als de zon laag genoeg stond en door het raam van het lokaal scheen, kon je met je geodriehoek een reflectie maken op het plafond. Dan speelden wij ruimteoorlogje met hem.

Mijn broer Hans was op de middelbare school blijven zitten om bij mij in de klas te kunnen komen. We gingen ook tegelijk studeren in Groningen. Op een dag hadden we onze lunch gehaald bij een supermarkt aan het Gedempte Zuiderdiep. We liepen door de Folkingestraat en keken de hoerenstraat in, de Nieuwstad. Wie kwam daar uit een kamertje? Onze oude leraar wiskunde! Hij zag ons en wij zagen hem. Hij zwaaide vrolijk naar ons en kwam naar ons toe om een praatje te maken. Heel geïnteresseerd was hij, hoe het met ons ging. Terwijl hij dus net op een hoer had gelegen. Ergens voel ik me wel verwant met zo’n man. Iemand die buiten de bandbreedte valt, zichzelf is ondanks tegenkrachten van de maatschappij. Beat the system, daar houd ik ook van. Ik heb geen enkel papiertje. Maar ik ben wel geworden wat ik wilde, namelijk dat wat ik nu ben.

Eens per jaar geef ik een gastles aan de Universiteit van Amsterdam. Dat vind ik kostelijk. Dat ik, zonder bul, daar les geef. Ik zit erop te wachten dat de RUG mij eens vraagt om gastschrijver te zijn, of zo.’

Auke Hulst (41); zanger/gitarist in de band De Meisjes, journalist, maar bovenal schrijver; op 21 oktober verschijnt zijn nieuwe boek *En ik herinner me Titus Broederland*; Hulsts autobiografische roman *Kinderen van het Ruige Land* en roman *Slaap zacht, Johnny Idaho* werden bekroond met diverse prijzen; www.aukehulst.nl; stond tussen 1994 en 1998 ingeschreven bij Nederlands en Engels, maar deed geen enkel tentamen; speciale plek: **Nieuwstad**

Hoe treft gaswinningsschade de fundamenten van een gemeenschap? Hoogleraar sociale psychologie **Tom Postmes** doet onderzoek naar de invloed van de aardbevingen in de provincie Groningen op haar bewoners. Het is typisch een project van **Sustainable Society**, een van de drie speerpunten van de RUG. Onder de paraplu van dit vijf jaar oude instituut valt allerlei onderzoek dat kan bijdragen aan de stevigheid en veerkracht van de samenleving.

KIRSTEN OTTEN HARRY COCK

Wanneer de Groningse grond onder je voeten beeft

Begin september beefde de bodem van Groningen weer eens. Van veertig woningen in de buurt van Hellum, het epicentrum, werd schade gemeld. Verontrustend. Maar ook illustratief, in een maand die bol stond van activiteiten rondom de gaswinnningsdiscussie en aardbevingen in de regio. In de aanloop naar het nieuwe gaswinningsbesluit voerden tegenstanders actie, was er debat, een hoorzitting en bezoek van een delegatie Tweede Kamerleden aan Groningen. En middenin die woeligheid bevond zich Tom Postmes, onderzoeksleider van het project 'Gronings Perspectief' en coördinator van het Kenniscentrum Aardbevingen en Duurzame Ontwikkeling (KADO).

Prof.dr. Tom Postmes (Venlo, 1969) is hoogleraar sociale psychologie aan de RUG. Aan de UvA studeerde hij psychologie, promoveerde hij in 1997 en werd hij docent bij communicatiewetenschap. Van 2001 tot 2007 was hij verbonden aan University of Exeter, vanaf 2004 als hoogleraar. Sinds 2008 werkt hij aan de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de RUG en woont hij zelf in het aardbevingsgebied.

Groepsgevoelens

In zijn kamer in het Heymansgebouw vertelt Postmes dat hij in 2008 naar Groningen kwam, als hoogleraar sociale psychologie en opvolger van Diederik Stapel, wiens meubilair er nog altijd staat. Hier, aan de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, doet hij studie naar groepsprocessen en 'groepsgevoelens'. Zo werkte hij vorig jaar mee aan een dansexperiment op Noorderzon, waarmee het effect van een voorstelling op het publiek werd onderzocht. Maar het accent in zijn werk ligt sinds 2013 op de 'beleving van de beving'.
Om de gevolgen van de bevingen ook op het menselijke vlak in kaart te kunnen brengen ijverde Postmes begin 2014 voor een groots opgezet, onafhankelijk onderzoek: 'Er werd al jaren onderzoek gedaan naar de geologische en bouwtechnische aspecten van die aardbevingen. De menselijke, maatschappelijke kant van het verhaal bleef onderbelicht, in weerwil van de toenemende berichtenstroom uit de regio over angst, frustraties, en over boosheid en achterdocht. De schaarse onderzoeken naar bijvoorbeeld de onverkoopbaarheid van huizen en de groeiende onvrede in de regio waren niet altijd eenduidig, mede door de beperkte middelen.'

Gronings Perspectief

In november 2015 werd een contract getekend met Hans Alders (Nationaal Coördinator Groningen) voor 'Gronings Perspectief'. Dit twee jaar durende onderzoek richt zich op de gezondheid, veiligheidsbeleving en het toekomstperspectief van de bewoners in alle 23 Groninger gemeenten. Postmes vertelt over de aanpak: 'Er zijn ontzettend veel partijen bij betrokken. Dat maakt het heel compleet, maar ook best complex. Samen met sociaal-psychologe Katherine Stroebe leid ik een onderzoeksteam dat nauw samenwerkt met de afdeling Onderzoek en Statistiek van de Gemeente Groningen en de GGD. Een begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van onder meer de provincie en gemeenten, de Vereniging Groninger Dorpen en de Groninger Bodem Beweging bewaakt de voortgang. En voor de aansluiting met de Groninger burgers, die uiteraard centraal staan, is er een klankbordgroep van bewoners die meedenkt over de opzet van het onderzoek.'
Een bewonerspanel van zo'n 4500 Groningers vulde afgelopen voorjaar de eerste enquêteformulieren in. En al in mei bracht Postmes een opmerkelijk resultaat naar buiten: onder de 90.000 Groningers met aardbevingsschade is het aantal mensen met gezondheidsklachten veel hoger dan normaal. 'Daar waren we inderdaad vlot mee,' beaamt Postmes. 'Wij zien het als onze plicht onze resultaten zo snel mogelijk te delen met de deelnemers en betrokken partijen. Bij een onderwerp als dit kun je niet eerst rustig gaan schrijven om er jaren later in een tijdschrift voor vakgenoten over te publiceren.'

Zorgwekkender dan gedacht

Op 5 september had Postmes de schone taak om de inmiddels volledig geanalyseerde resultaten van zijn onderzoek te presenteren aan de Tweede Kamercommissie voor Economische Zaken: 'Bijna net zo spannend als het college dat ik in 2010 gaf voor de Kinderuniversiteit.' Het spannende van de recente presentatie zat hem zowel in het gewichtige publiek als in het gewicht van zijn boodschap: 'De effecten van de bevingen op de getroffen huishoudens blijken veel ondubbelzinniger én zorgwekkender dan we van te voren hadden gedacht. Zo blijkt bevingsschade fnuikend voor het gevoel van veiligheid in het eigen huis. In de huizen zonder schade voelt 85 procent van de ondervraagden zich veilig, bij één

keer schade is dat nog maar 60 procent. Van de huishoudens die vaker getroffen zijn, voelt slechts 38 procent zich thuis veilig.'

Behalve het toenemende gevoel van onveiligheid, toont het onderzoek duidelijk aan dat de bevingen het geestelijk én lichamelijk welzijn in de regio ondermijnen. 'Naar schatting zijn er onder de getroffenen zo'n tweeduizend personen met beving-gerelateerde psychische problemen. Van zo'n drieduizend inwoners is bekend dat zij stress-gerelateerde gezondheidsklachten hebben die duidelijk te linken zijn aan de aardbevingen. Ook het aantal mensen dat regelmatig de huisarts bezoekt is flink toegenomen in de regio.' Postmes ziet hier een duidelijk verband met de emoties waarmee de getroffenen te kampen hebben: 'Er is veel boosheid over de situatie. Mensen voelen zich vaak niet gehoord en onrechtvaardig behandeld. Ze hebben het gevoel de controle kwijt te zijn en maken zich meer dan gemiddeld zorgen over hun toekomst.'

Postmes sprak de Kamerleden niet alleen toe namens zijn onderzoeksgroep, maar ook namens KADO. Postmes: 'In dit kenniscentrum werken collega's van diverse faculteiten van de RUG en de Hanzehogeschool samen aan een overzicht van de bovengrondse effecten van de aardbevingen en wordt gezocht naar effectieve en uitvoerbare oplossingen. Wat op de agenda staat, is deels het resultaat van intensieve gesprekken met burgers in de aardbevingsregio's. Zo vroegen we de mensen in Kantens welke onderwerpen volgens hen onderzocht zouden moeten worden, en hoe we dat moeten aanpakken. Behalve erg informatief, is het voor veel onderzoekers en gespreksbegeleiders ook vaak aangrijpend de persoonlijke verhalen uit de eerste hand te horen.'

Veerkracht

Toch zijn de gevolgen van de bevingen volgens Postmes niet alleen maar negatief. 'Er is een interessant proces gaande,' vertelt hij. 'Hoewel het aantal mensen dat geraakt wordt – materieel, financieel, psychisch of fysiek – nog altijd groeit, lijkt de gemeenschap de ergste klap verwerkt te hebben. Men durft weer te ondernemen, initiatieven te ontplooien en naar de toekomst te kijken. Wij denken dat de crisis de onderlinge verbondenheid van gemeenschappen heeft versterkt. Er is veerkracht.'

Sustainable Society

Het onderzoek naar de beleving van aardbevingen in Groningen valt onder de paraplu van het instituut Sustainable Society, een van de drie strategische speerpunten van de RUG waarbinnen onderzoekers van verschillende faculteiten met elkaar samenwerken. Directeur van dit instituut, dr. Sharon Smit, is tevens strategisch coördinator van KADO, het Kenniscentrum Aardbevingen en Duurzame Ontwikkeling. Het thema Sustainable Society draait om een samenleving die in balans is. In een special van het tijdschrift *Noorderbreedte* benadrukt RUG-hoogleraar Jacques Wallage dat een wetenschappelijke benadering van de huidige 'maatschappelijke probleemlijst' – denk aan vergrijzing, automatisering, bevolkingskrimp – meer dan ooit nodig is om tot oplossingen te komen. Het aardbevingsonderzoek van Tom Postmes laat volgens Wallage bovendien zien dat onderzoekers kunnen bijdragen 'aan de stevigheid en veerkracht van de samenleving'.

www.rug.nl/sustainable-society-KADO
www.rug.nl/sustainable-society-Noorderbreedte

'THE NETHERLANDS IS NOT A PART OF DENMARK' (VAN VEEN, DAILY EXERCISE IN FUTILITY EXPLAINING EUROPEAN GEOGRAPHY TO THE AVERAGE AMERICAN)
STELLING **TEELKIEN VAN VEEN** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

De nieuwe Draaisma heet *Als mijn geheugen me niet bedriegt*. In het boek schrijft **Douwe Draaisma** over de betrouwbaarheid van herinneringen. Die veranderen namelijk, door inzichten verderop in je leven. Maar als je herinneringen veranderen, verandert dan ook je verleden?

EDZARD KROL SPAARNESTAD

Bedrogen geheugen

In een scène in *Small World*, een roman uit 1984 van David Lodge, staan op een wetenschappelijk congres enkele mensen bij elkaar: de hoogleraar, de coryfee, de jonge ambitieuze medewerker en de mooie, slimme studente. En dan vraagt de hoogleraar aan de jonge ambitieuze man: 'Waar werk jij aan?' Waarop de jongeman, half in paniek, half om interessant te doen, zegt: 'Ik werk aan de invloed van T.S. Eliot op Shakespeare.' De anderen kijken hem aan: 'Je bedoelt natuurlijk...' 'Nee, nee,' zegt hij, 'De invloed van Eliot op Shakespeare.' Net op tijd schiet hem het argument te binnen: 'Want Shakespeare kunnen we nu eigenlijk alleen nog lezen door de bril van de poëzie van Eliot.' Zo redt hij zich eruit. Later, als hij alleen is met de studente, zegt zij: 'Tegen mij had je toch gezegd dat je werkte aan de invloed van Shakespeare op Eliot?' 'Ja, ja,' zegt hij, 'dat is ook wel zo, maar dit leek me interessanter.'

Geen experimenten

Draaisma heeft zichtbaar plezier als hij, rechtop in een comfortabele stoel in Grand Café Prinsenhof, hartje Groningen, de scène beschrijft. Die scène geeft een fraai voorbeeld van waar zijn nieuwste boek over gaat: dat het mogelijk is dat een schijnbaar vastliggend gegeven (hier het werk van Shakespeare), door latere inzichten (bijvoorbeeld verworven door het lezen van de gedichten van T.S. Eliot) alsnog verandert. In zijn als altijd vaardig geschreven teksten haalt de Groningse hoogleraar en schrijver graag literaire bronnen aan. En net als in de literatuur wemelt het in zijn teksten van de smeuïge anekdotes, personages en metaforen.

Wat verder opvalt, is dat naast de namen van Shakespeare, Eliot, Proust, Joseph Conrad, Cees Nooteboom en Marten Toonder, vaak de namen opduiken van beroemde psychologen uit de beginperiode van het vak. 'Het meest glorieuze beeld van de psychologie ligt toch in het verleden,' zegt Draaisma, 'bij reuzen als William James, Freud en Skinner. Auteurs die breed waren, intellectueel waren, fantastisch schreven. Het zal moeilijk zijn daar de hedendaagse equivalenten van te vinden. Zij bedreven wetenschap, maar wat ze schreven, zou nu tot de literaire non-fictie worden gerekend.'

Met zijn literaire, introspectieve benadering is Draaisma in de huidige psychologie een wat vreemde eend in de bijt. 'De psychologie is een vak van specialisten geworden. Men publiceert op heel andere wijze, in heel andere media. Dat er eveneens iets te leren valt van literatuur of de filosofie, zit er niet meer zo in. Zeker niet in dat deel van de psychologie dat echt een laboratoriumvak is geworden.

Het meeste onderzoek begint aan de kant van wat heel precies te toetsen is, iets kleins, iets atomairs. Terwijl mijn insteek vanaf *Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt* eerder is geweest: wat is een interessante vraag, wat leeft bij mij, of bij andere mensen? En: laten we eens kijken wat daar voor wetenschap mee te verbinden is. In dat opzicht begin ik net aan de andere kant. De vraag waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt, is typisch zo'n vraag waarmee je geen experimenten kunt doen. Daardoor ben je overgeleverd aan wat mensen erover vertellen, aan verschijnselen, zoals andere tijdsillusies, die erop lijken. Al is het vaak verrassend hoeveel bruikbaar onderzoek er toch nog voor is.'

FOTO SAKE ELZINGA

Douwe Draaisma (1953), alumnus psychologie 1983 en filosofie 1987, is hoogleraar geschiedenis van de psychologie aan de RUG. Hij schreef succesvolle boeken als *De metaforenmachine – Een geschiedenis van het geheugen* (1995), het in vijfentwintig talen vertaalde en meermaals bekroonde *Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt – Over het autobiografische geheugen* (2001), *Ontregelde geesten – Ziektegeschiedenissen* (2006), *De heimweefabriek - Over geheugen, tijd & ouderdom* (2008), *Vergeetboek* (2010) en *De dromenwever* (2013).

Veranderende herinnering

In *Als mijn geheugen me niet bedriegt* gaat Draaisma op zoek naar een antwoord op de vraag die bij hem opkwam toen hij rond zijn dertigste voor het eerst over een van zijn vroegste herinneringen vertelde. In de betreffende herinnering zegt zijn juf op de kleuterschool, met haar arm om hem heengeslagen, tegen zijn moeder dat ze hem nog een jaartje bij zich wil houden. 'Toen pas, terwijl ik het vertelde,' schrijft Draaisma, 'bedacht ik met een schok: maar dat kán toch helemaal niet, dat een juf een kind zomaar een jaar langer bij zich kan houden? Midden in de zin daagde het mij dat het extra jaar te maken moest hebben met schoolrijpheid. Ik was blijkbaar niet toe aan de lagere school.' Vervolgens drong, 'van het ene moment op het andere', tot hem door dat er iets in de herinnering

veranderde, ‘als een kussen dat een stomp krijgt om het een passende vorm te geven. Er is nu iets van gêne bijgemengd, het opgelaten gevoel dat je pas zo laat door had dat de juf helemaal niet de reden was waarom je drie jaar op de kleuterschool had gezeten.’ Draaisma vraagt zich af wat het herzien van herinneringen te betekenen heeft voor de betrouwbaarheid van herinneringen ‘en vooral: of het wel om die betrouwbaarheid gáát.’

De Unabomber

Het langste hoofdstuk van zijn boek gaat over de Unabomber. Dat is de bijnaam van de van Poolse ouders stammende Amerikaan Ted Kaczynski, een maatschappijkritische wiskundige die zich uit de maatschappij had teruggetrokken en, pas na een zeventien jaar durende zoektocht, in 1996 werd gearresteerd en geïdentificeerd als de degene die een reeks deels dodelijke aanslagen had gepleegd. ‘De literatuur over deze man is fascinerend,’ zegt Draaisma. ‘Vooral door wat er gebeurt als zijn moeder Wanda, die dan 79 is, te horen krijgt dat haar zoon die doden op zijn geweten heeft. Ze wil het eerst niet geloven. Maar dan komt bij haar een proces op gang. Ze moet een voor een haar herinneringen – aan hoe hij is opgevoed, hoe ze met hem is omgegaan, hoe zij en haar man altijd op hem hebben gereageerd – uit haar geheugen verwijderen en opnieuw overdenken. En dat leidt ertoe dat haar idee over de jeugd die ze hem gegeven heeft, gereviseerd wordt als gevolg van wat er van die man geworden is.’

'De term "waarheid" is een hopeloos begrip in de wetenschap'

Draaisma voert vele andere mensen op die, vanuit het nieuwe inzicht dat hij de Unabomber was, terugblikkend in de tijd hun herinneringen aan Kaczynski proberen te reconstrueren, om erachter te komen wie hij werkelijk was. Maar al die pogingen leiden tot de onontkoombare conclusie dat het ware verhaal over de Unabomber niet bestaat. Het is een conclusie met postmoderne trekken, die een volgende vraag oproept: kun je de waarheid wel kennen? ‘De term “waarheid” is een hopeloos begrip in de wetenschap,’ zegt Draaisma. ‘Juist in de wetenschap heb je halve waarheden. Mensen kunnen veranderen, omstandigheden kunnen veranderen, de maatschappij kan veranderen. Anders dan in bijvoorbeeld de astrofysica en de zuivere wiskunde kunnen dingen in ons vak tijdelijk waar zijn.’ Is dat – om met David Lodge te spreken – eigenlijk niet veel interessanter?

Als mijn geheugen mij niet bedriegt
Douwe Draaisma
€ 19,95
www.historischeuitgeverij.nl

GEODIENST

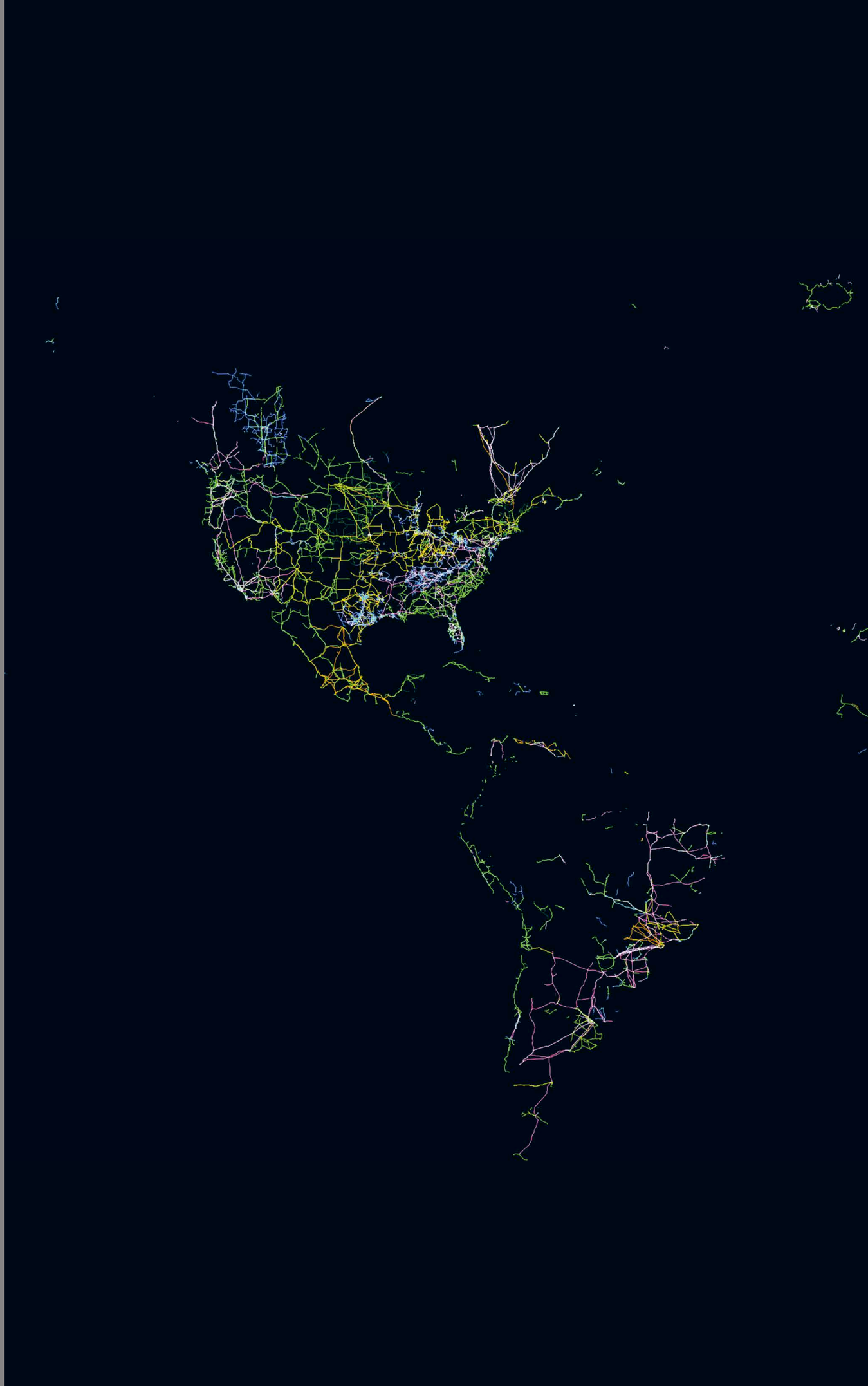
De Geodienst en ESRIG zijn genomineerd voor de Nederlandse Dataprijs 2016. Zij maken het World Energy Grid, het energienetwerk van de hele wereld, als open data beschikbaar. Nu is dit nog een exclusieve en prijzige dataset, alleen toegankelijk voor een kleine groep (meestal grote bedrijven). NWO maakt 9 november de winnaar bekend.

De Geodienst van het Centrum voor Informatietechnologie stimuleert en ondersteunt het gebruik van ruimtelijke data, analyse- en visualisatietechnieken.

www.rug.nl/geo

Het Energy and Sustainability Research Institute Groningen (ESRIG) wil bijdragen aan een wereldenergievoorziening in de komende eeuw voor meer mensen en op een meer duurzame wijze.

www.rug.nl/research/esrig

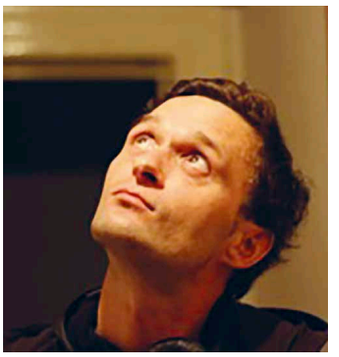
Kraken moet uit het wetboek van strafrecht. Het moet gewoon weer mogen. Niet uit radicaal extremisme, maar omdat de woningmarkt er baat bij heeft. Nu zie je vooral ántikraak, 'georganiseerd door vastgoedcowboys'. **Tino Buchholz** promoveerde afgelopen zomer op zijn onderzoek naar de sociale strijd voor betaalbare woonruimte in Amsterdam en Hamburg.

HANNEKE BOONSTRA KEES VAN DE VEEN / HH

WWW.RUG.NL/PROEFSCHRIFT-TINO-BUCHHOLZ

De antikraak gekraakt

Tino Buchholz haalt z'n proefschrift uit zijn tas en legt het op tafel. De titel luidt: 'Struggling for recognition and affordable housing in Amsterdam and Hamburg: Resignation, resistance, relocation'. De toon is gezet. 'Bij antikraak is het alsof er geen bewoners zijn. Ze zijn medewerkers van die vastgoedhandelaren zonder ervoor betaald te worden. Sterker nog: ze betalen ervoor om in zo'n pand te kunnen wonen, zonder dat ze dat ook maar enig recht geeft. Hoe kunnen we zo wonen? Het klopt niet, het is pure uitbuiting. Daarom wil ik erover publiceren.'

'Ik ga niet zeggen dat je antikraak moet verbieden, maar laat kraken toe'

Liefde en erkenning

Zijn boek is nog maar net droog gebleven. Hij kwam drijfnat binnenrennen, met dank aan een geweldige plensbui, onderweg van Helpman naar de Groninger binnenstad. Hij schudt de druppels uit zijn haar. Scherpe blik, gedreven, humor. Al vijf jaar woont hij in het oude RKZ, ooit het grootste kraakpand van Nederland, nu al meer dan 35 jaar gelegaliseerd. 'Het wordt er steeds rustiger en rustiger. Als mensen kinderen krijgen, vertrekken ze niet zomaar meer.'

Een activitische promovendus of een promoverende activist? Hij was het allebei. Na zijn master urban planning in Dortmund kreeg hij een promotieplek bij de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen aan de RUG. Hij onderzocht de woningmarkt in Amsterdam en Hamburg, maar vond puur ruimtelijk en sociologisch onderzoek te mager, te oppervlakkig. Dus haalde hij er de filosofie bij, met name van Axel Honneth, Duits wetenschapper, bekend van zijn theorie over erkenning en sociale vrijheid. 'Honneth heeft het over respect, liefde en erkenning. Ruimtelijk gedacht is dat de plek die we thuis noemen.'

Natuurlijk hoor je aan Tino Buchholz dat hij uit Duitsland komt. Geboren in het Oost-Duitse Schwerin, bij Hamburg, afgestudeerd in Dortmund. Maar zijn Nederlandse woordenschat is meer dan toereikend om helder uit te leggen waar het om draait. Hoe krijgen we een plek die we thuis noemen? Die kunnen we kopen, huren, kraken. En antikraken.

Afname betaalbare huurwoningen

'In Nederland zien we dat de verhouding tussen koop en huur in 20 jaar sterk is omgedraaid. Niet meer 40/60, maar andersom. Nederland is in West-Europa een voorbeeld van de sterke toename van het eigendom, vooral door de hypotheekrenteaftrek. Het sociale huurmodel lijkt niet meer van deze tijd te zijn. Ik snap het niet. De ongelijkheid wordt groter, de struggle wordt erger. Meer dan de helft van de bevolking heeft geen bezit. Toch schuiven we steeds verder door naar dat koopsegment, terwijl de huursector krimpt.'

Ligt hij daar wakker van? 'Vroeger meer. Ik probeer nu kritische verhalen te schrijven. Het cynisme wordt sterker, zelfs bij mij. De babyboomers konden door eigen werk iets bereiken. Maar voor mijn generatie geldt dat niet. We krijgen te weinig loon betaald om passende woonruimte te bemachtigen. Daardoor werken sociale en ruimtelijke mobiliteit niet echt en werkt de wooncarrière vrij selectief.'

Wat Amsterdam betreft: in die stad, waarin ooit de sociale strijd om betaalbare en degelijke woonruimte werd vormgegeven met aandacht voor rechtvaardigheid en solidariteit, zorgen nu de sterk oplopende huizenprijzen en een afname van betaalbare huurwoningen voor een heel andere situatie. Amsterdam staat te koop en huurders betalen de prijs. En dat lijdt niet tot verzet, zegt hij, een tikje verbaasd. Het leidt tot antikraak.

Antikraak

'In Groningen heb je daar Carex voor. Carex heeft een krakersachtergrond en werkt vooral met publieke eigenaren, zoals gemeentes. Het is meer antileegstand dan antikraak en ze proberen startende bedrijfjes, kunstenaars en Groningse woningzoekenden onderdak te bieden. Dan heb je tenminste nog een sociaal aspect. Dat vind ik iets anders dan de antikraak die georganiseerd wordt door de vastgoedsector.

Want die vastgoedcowboys laten een pand een hele tijd te koop of te huur staan voor een utopische prijs. De bewoners fungeren als bewakers, huismeesters en schoonmakers en daar moeten ze nog 250 euro per maand voor betalen ook. Het is niet duidelijk of het om huur gaat of niet. En als je geen dak boven je hoofd hebt, ga je dit soort condities accepteren. Of ik dat asociaal vind? Ik vind het tricky, cynisch en ignorant. De markt maakt het mogelijk, maar er is nog geen rechter die er een fundamenteel oordeel over heeft uitgesproken.'

'Kraken is verboden, antikraak niet. Als civiel kraken en antikraken

Tino Buchholz (Schwerin, DDR, 1978) is zelfstandig onderzoeker, auteur en filmmaker. Hij behaalde in 2007 zijn MSc urban planning aan de Technische Universität Dortmund. Zijn promotieonderzoek deed hij bij de afdeling Planologie van de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen aan de RUG, waar hij in juni 2016 promoveerde. In 2011 debuteerde hij met *Creativity and the Capitalist City: The struggle for affordable space in Amsterdam.*

WWW.CREATIVECAPITALISTCITY.ORG

Voormalige pizzeria Contini, Peperstraat, 2011

naast elkaar mogen bestaan, vind ik dat een betere verhouding. Ik ga niet zeggen dat je antikraak moet verbieden, maar laat kraken toe.'

'We zijn alleen nog een object op de woningmarkt, bewoners zijn woonconsumenten. Vrijheid, gelijkheid en broederschap, die idealen zijn niet meer bereikbaar. We moeten echt weer af van het egoïstische, neoliberalistische marktradicalisme. Denken dat je het in je eentje kan rooien, iedere dag weer, is gewoon niet waar. In het voorwoord van mijn proefschrift, bijvoorbeeld, staan zóveel mensen die me hebben geholpen, daardoor is dit boek beter geworden. Dat heeft te maken met samenwerken.'

Illegaal

'Ja, ik heb zelf ook ooit gekraakt. Voor mijn veldwerk in Amsterdam was ik in 2009 bij een aantal kraakacties betrokken, als steun zeg maar. En in Duitsland ook hier en daar. In Amsterdam woonde ik illegaal in een kunstenaarsatelier. Je mocht er eigenlijk niet wonen, maar ja, dat dit toch gebeurt is een publiek geheim in deze sector.'

Of ik ooit een huis zal kopen? Collectief misschien wel. In die zin voel ik geen weerzin tegen eigendom, dat is in West-Europa misschien ook niet meer van deze tijd. Maar we moeten goed onderzoeken of en hoe we dat oude coöperatieve idee weer kunnen invoeren, dat we collectief wonen voor een politieke prijs.'

Laatste vraag aan de kersverse doctor of philosophy. Wil hij blijven werken in de wetenschap? 'Ik denk wel dat ik het kan, daarvan is mijn proefschrift natuurlijk ook het bewijs. Ik houd van intellectuele discussies, van diepe sociologische vragen. Dus ben ik op zoek naar een plek als postdoc. Aan de andere kant ga ik nu mijn tweede film maken, want ik ben ook nog cineast. Die twee dingen lopen parallel en zo wil ik het eigenlijk houden. Ik wil de kans hebben artistiek bezig te zijn, niet alleen met tekst, maar ook met film.

Mijn eerste film bevatte 6.500 woorden en dat is eigenlijk het formaat van een wetenschappelijk artikel. Voor mij heeft het ongeveer dezelfde dimensie. Ik wil dat er altijd bij blijven doen. Ik zou niet weten waarom dat niet zou kunnen.'

‘Laat ik meteen zeggen dat we elkaar al zo’n 35 jaar kennen,’ zegt **Jeroen Smit**, alumnus bedrijfskunde en tot voor kort hoogleraar journalistiek aan zijn alma mater. **Laurentien van Oranje**, met wie hij *Nog lang en gelukkig* uitbracht, beaamt dat. Zij studeerde ooit geschiedenis in Groningen en is getrouwd met de broer van de koning. Maar bovenal is ze voortrekker van de Missing Chapter Foundation, die bedrijven in contact brengt met kinderen.

FRANKA HUMMELS JEROEN VAN KOOTEN

ONDERZOEK

Onbevangenheid in de top

De laatste jaren van de middelbare school bracht Laurentien van Oranje in Tokyo door. ‘En toen kwam ik naar Groningen om te studeren. Mijn broer woonde daar al, en ik heb de eerste maanden bij hem doorgebracht. Dat was op de Poelestraat, in een huis met elf jongens. Jeroen was er daar één van. Zo’n band blijft en de laatste jaren spraken we elkaar regelmatig over waar we mee bezig waren. Dat leek op elkaar. Daarom belde ik twee, drie jaar geleden Jeroen, ik wilde zien of we misschien onze krachten konden bundelen.’

Kortetermijndenken

In die tijd was Jeroen Smit, onder meer chroniqueur van de teloorgang van ABN Amro, een pleitbezorger van meer rust in het zakenleven. Minder kortetermijndenken, meer bezinning. Van Oranje was net begonnen met Missing Chapter en voorzag raden van bestuur van een Raad van Kinderen. Ook reflectief, ook bedoeld om mensen in de top van het bedrijfsleven een pas op de plaats te laten zetten.

Nog lang en gelukkig heet het resultaat van hun samenwerking. In dit boek vertellen tien kopstukken, onder wie de RUG-alumni Marc Bolland (Marks & Spencer) en Paul Polman (Unilever), eerlijk met welke dilemma’s ze worstelen. ‘Hoe blijf je trouw aan jezelf in een wereld die vaak van je verwacht dat je maar stoer meedoet?’ wilde Feike Sijbesma van DSM bijvoorbeeld weten. En ‘Hoe blijf ik het goede doen terwijl ik in een systeem zit dat dit tegenwerkt?’ was Bollands vraag. Vijftien kinderen van tussen de 9 en 12 jaar voorzien hen in dit boek onbevangen van advies. ‘Je moet niet te veel hopen dat je de allerbeste bent, dat lukt gewoon niet, want er zijn altijd mensen die het beter doen,’ kreeg Bolland bijvoorbeeld te horen van Karo van 11. Tegen Sijbesma zei de jongen: ‘Zorg ervoor dat je werk een goed doel wordt, dan kan je geld verdienen en aan dat goede doel werken.’

‘Hoe blijf je trouw aan jezelf in een wereld die vaak van je verwacht dat je maar stoer meedoet?’

Opgeslokt door werk

Het tweede deel van het boek bestaat uit een voorleesverhaal, over een jongetje dat zijn vader door zijn werk opgeslokt ziet worden. Van Oranje: ‘Het is onze droom dat kinderen het aan hun ouders voorlezen, zodat ze zo in gesprek raken over wat er wezenlijk toe doet, in het werk van hun ouders en in hun gezin. Het is mooi om terug te horen dat dat ook echt gebeurt.’

Smit: ‘Ik ben door dit project anders met mijn kinderen gaan praten. Daar ben ik Laurentien wel dankbaar voor. Het is niet dat ik ze nu heel anders benader, maar ik merk dat ik met meer rust naar ze luister, meer doorvraag. Ik haal meer uit de spiegel die ze me voorhouden.’

Van Oranje: ‘Je merkt dat kinderen vaak sneller tot de kern komen. Op een seminar vroeg een topman bijvoorbeeld hoe hij het vertrouwen van de maatschappij kon terugwinnen. Kinderen vragen dan meteen wat hij met vertrouwen bedoelt. En geven hun eigen definitie: Ze vertrouwen mensen van wie ze weten dat die altijd het beste met hen voorhebben. Zo’n gesprek resoneert bij een topman zeker nog even na. Heeft hij wel echt het beste voor met de mensen van wie hij wil dat ze hem vertrouwen?’

Van Oranje vond dat de stem van kinderen te weinig werd gehoord in de wereld, terwijl ze in bijna alle gevallen belanghebbend zijn, omdat de toekomst van hen is. Ze willen ook graag meepraten, zegt ze, want ze hebben best een goed inzicht in wat voor problemen er in de wereld moeten worden opgelost. Dat ‘missende hoofdstuk’ wil ze met de Missing Chapter Foundation ondervangen. In de praktijk is de samenwerking tussen de inmiddels zeventig aangesloten bedrijven en de kinderen nog diepgaander dan die in het boek, vertelt ze. ‘De zakenmensen moeten ook aan de kinderen terugkoppelen wat ze met hun adviezen hebben gedaan. Ze kunnen zich er dus niet licht van afmaken én ze moeten heel precies formuleren. Dat proces is voor de volwassenen ongelofelijk leerzaam.’

Scherpe waarom-vragen

Kinderen zijn natuurlijk geen experts, ze hebben nog maar een gebrekkige kennis en al helemaal niet de verantwoordelijkheid om de grote problemen in de wereld op te lossen, benadrukken Smit en Van Oranje eensgezind. Experts blijven belangrijk en de tendens dat iedereen maar voortdurend over alles een mening formuleert, of die nu gefundeerd is of niet, wordt volgens hen met hun project niet versterkt. De kinderen zijn niet als de volwassenen die boze commentaren schrijven op internet. ‘Het is geen debat, dat je met ze voert,’ zegt Van Oranje. ‘Het is een dialoog. Kinderen delen hun onverwachte ideeën. En dat zet volwassenen aan het denken. Ze stellen scherpe waarom-vragen. Niet om iemand onderuit te halen, maar omdat ze echt willen weten hoe iets zit. Er is geen winnaar aan het einde van het gesprek.’

Het maakt kinderen niet uit of iemand topman bij Unilever is of directeur van een school. Ze vinden het fijn als bazen naar ze luisteren, als ze serieus genomen worden, dat wel. Met prestige hebben ze nog niet veel op. Toch bekleden alle geïnterviewden in het boek topfuncties. Smit:

Jeroen Smit en Laurentien van Oranje

‘Want volwassenen kijken daar wel naar. En deze mensen hebben een voorbeeldfunctie. Als zij zich kwetsbaar durven opstellen, vindt dat misschien navolging bij andere grote mensen.’

Autonoom denken

Als het aan de auteurs ligt, houdt de onbevangenheid van kinderen nooit op. ‘Het is áltijd belangrijk om de wereld open te benaderen. Je moet wel kennis hebben, je moet jezelf informeren, maar blijf altijd autonoom denken. Geef je nooit zo maar over aan “het systeem”,’ zegt Van Oranje. ‘Zoveel volwassenen leggen zich erbij neer dat dingen nu eenmaal gaan zoals ze gaan. ‘Als ik dat doe, worden de aandeelhouders boos, dan ben ik morgen mijn baan kwijt’, zeggen ze bijvoorbeeld.’ Die houding is heel begrijpelijk, maar is een rem op innovatie.’ Met de Raad van Kinderen probeert ze het belang van onbevangenheid te laten zien, zodat die eigenschap ook binnen grote logge organisaties weer meer op waarde wordt geschat.

‘Het is geen debat dat je met ze voert. Het is een dialoog. Er is geen winnaar aan het einde van het gesprek.’

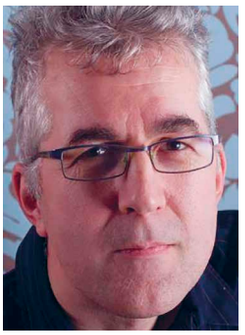
En studenten, zijn die nog onbevangen? Smit: ‘In mijn vakgebied, de journalistiek, zie je dat veel van mijn leeftijdsgenoten in een soort kramp zijn geschoten. Ze zijn bang. Ze hebben altijd de krant volgeschreven, maar wat als er straks geen krant meer is? In de afgelopen jaren dat ik in Groningen doceerde, mocht ik weer met jonge mensen werken, van 22, 23 jaar die meteen hierna de arbeidsmarkt opgingen. En zij hadden er wel zin in. Dat geeft zoveel hoop. En bedrijven moeten echt meer naar deze generatie gaan luisteren, want zij begrijpen de toekomst wèl.’

Studententijd

Hoe onbevangen waren de studenten Jeroen Smit en Laurentien van Oranje in hun studententijd? Smit herinnert zich vooral een tijd van vriendschap. Hij noemt de Groninger hoogleraar Douwe Draaisma, die opschreef hoe vormend de jaren rond je twintigste zijn – je blijft bijvoorbeeld altijd luisteren naar de muziek van toen. ‘In de pedagogiek noem je dat ‘creating the memory of tomorrow”, zegt Van Oranje, die Smits beeld deelt.

Hoewel ze met veel genegenheid terugkijken op hun studententijd, zeggen ze allebei wel dat ze nu steviger in hun schoenen staan. ‘Je gaat toch al gauw mee in wat je denkt dat er van je verwacht wordt,’ zegt Van Oranje. Smit: ‘Pas de laatste jaren durf ik wat meer te kijken naar wat ik écht wil, wat bij mij past.’ Van Oranje: ‘Ik ben niet echt veranderd, maar heb met het ouder worden wel steeds meer geleerd waar mijn rol ligt. Ik houd van vragen stellen. Daarmee help ik hopelijk anderen om het besturen nóg beter te doen.’

1,5 miljoen voor Marco Fraaije

Marco Fraaije, hoogleraar biotechnologie aan het Groningen Biomolecular Sciences and Biotechnology Institute (GBB)van de RUG, ontvangt een Vici-subsidie van 1,5 miljoen euro. De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) geeft de Vici voor het onderzoek 'Nieuwe enzymen, nieuwe mogelijkheden', naar de mogelijkheden van ongebruikelijke enzymen voor industriële toepassingen en antibiotica.

WWW.RUG.NL/STAFF/M.W.FRAAIJE

Vier ERC Starting Grants

Sterrenkundige **Pratika Dayal** van het Kapteyn Instituut en drie onderzoekers van het UMCG ontvangen een Starting Grant van de European Research Council (ERC). De persoonsgebonden subsidie van 1,5 miljoen euro, is bedoeld om getalenteerde wetenschappers vijf jaar lang te ondersteunen bij hun onderzoek.

Dayal, onlangs geïnstalleerd als Rosalind Franklin Fellow, is een van de oprichters van de Young Academy Groningen. Haar onderzoek DELPHI (dark matter and the emergence of galaxies in the epoch of reionization) is een project waarin donkere materie en het ontstaan van sterrenstelsels in het tijdperk van de reïonisatie worden bestudeerd.

PRATIKA24.WIXSITE.COM/PRATIKA-DAYAL

De drie UMCG-onderzoekers zijn: cardioloog **Peter van der Meer** – onderzoekt met pluripotente stamcellen het vroege ontstaan van hartfalen voordat onherstelbare schade is opgetreden; geneticus **Sasha Zhernakova** – onderzoekt, met data van LifeLines-Next van 1500 baby's, hoe darmflora van jonge baby's wordt gevormd; biomedisch onderzoeker **Romana Schirhagl** (zie ook pagina 24) onderzoekt het gedrag van vrije radicalen in de cel als gevolg van stress.

KENNISINZICHT.UMCG.NL

Groningse online cursussen

Circa 5.000 personen van uit de hele wereld hebben zich ingeschreven voor de online cursus Introduction to Frisian van de RUG die op 26 september begon. Deelnemers aan deze Massive Open Online Course (MOOC) leren binnen drie weken zichzelf voor te stellen in het Fries en te praten over familie, vrienden, werk en studie. Ook leren ze aspecten van het leven in Friesland. De cursus, ontwikkeld door Friese taal en cultuur, is gebaseerd op Introduction to Dutch, een andere zeer succesvolle MOOC van de RUG, met tot nu toe maar liefst 100.000 inschrijvingen.

Groningse MOOCs die binnenkort starten, zijn:

- **24 oktober** Solving the energy puzzle: a multidisciplinary approach to energy transition
- **7 november** Inleiding Nederlands recht
- **14 november** Introduction to Dutch
- **14 november** Becoming a student assistant: teaching and mentoring

Alle MOOCs zijn, gratis te volgen via het platform WWW.FUTURELEARN.COM – search 'Groningen'. Inschrijving en meedoen kan zolang een cursus loopt.

WWW.RUG.NL/MOOC

Nederlands paspoort veel waard

De Nederlandse nationaliteit is een van de beste nationaliteiten ter wereld. Dat blijkt uit de Quality of Nationality Index (QNI), ontwikkeld door Dimitry Kochenov, adjunct-hoogleraar Europees Constitutioneel Recht aan de RUG. Zijn index maakt als eerste een ranking van nationaliteiten in plaats van landen en toont aan wat de (economische) waarde is van alle nationaliteiten ter wereld. Gemeten worden onder meer factoren die de kwaliteit van het leven in het land van herkomst – zoals omvang economie en vrede en stabiliteit – bepalen, vestigingsvrijheid en vrijheid om te reizen. Op de eerste 27 plekken staan zonder uitzondering Europese nationaliteiten. De Duitse staat bovenaan, gevolgd door de Deense en de Finse. De Nederlandse prijkt op nummer negen. De eerste niet-Europese nationaliteiten zijn de Amerikaanse op 28, de Japanse (30) en Nieuw-Zeelandse (31). De minst waardevolle nationaliteiten liggen in Afrika en het Midden-Oosten. Hekkensluiter is de Democratische Republiek Congo.

KNCV Gouden Medaille voor Syuzanna Harutyunyan

Op 7 december wordt aan **Syuzanna Harutyunyan** de KNCV Gouden Medaille 2016 uitgereikt, de hoogste Nederlandse onderscheiding voor chemisch toptalent. Harutyunyan is adjunct-hoogleraar Synthetische Organische Chemie aan de RUG. In 2011 won zij de prestigieuze Solvias Ligand Contest Prize. Verder ontving ze in 2012 een NWO Vidi-beurs en twee NWO ECHO-subsidies in 2014 en 2016. Hoogtepunt dit jaar was haar publicatie in Science. Ze wordt geprezen om haar zorgvuldige afweging van het te onderzoeken probleem en het ingenieuze chemische proces dat ze vervolgens heeft ontworpen om dit aan te pakken.

WWW.RUG.NL/SCIENCELINX-HARUTYUNYAN

Christiaan Triebert (25) is nog jong, maar onlangs haalde zijn naam alle internationale media. Hij had een doorwrochte analyse gemaakt van de Whatsappjes die de Turkse coupplegers elkaar stuurden, en gaf daarmee als eerste inzicht in wat er nu precies gebeurde in die nacht van 15 juli 2016.

FRANKA HUMMELS HOLLANDSE HOOGTE

WWW.CHRISTIAANTRIEBERT.COM

De appgroep van de Turkse coupplegers

Leeuwarder Christiaan Triebert studeerde Internationale Betrekkingen in Groningen, en deed daar 'filosofie van een wetenschapsgebied' en Arabisch bij. Zijn master, 'Conflict, Security and Development', volgt hij aan Kings College in Londen. Maar hij woont in Kuala Lumpur. 'Mijn vriendin en ik hoeven allebei alleen nog maar aan onze scriptie te werken. We hadden een mooie kamer van de universiteit, maar de huur liep af en Londen is een dure stad. Wij dachten: dat schrijven kunnen we ook doen waar het warm en goedkoop is. Dat werd Maleisië.'

Ook voor zijn onderzoek naar de Turkse Staatsgreep hoefde hij niet naar Turkije af te reizen. 'Er was een transcript van alle berichtjes die de coupplegers elkaar gestuurd hadden. Een schat aan informatie, maar je moet wel weten wat alles betekent. Ik heb alle telefoonnummers en namen gecheckt en gekoppeld aan bepaalde personen en naar het tijdstip van versturen gekeken, zodat ik precies wist waar in de berichtjes aan werd gerefereerd.'

Puzzelwerk

Op zich is dat puzzelwerk niet heel moeilijk, meent Triebert. Het is alleen een zeer omvangrijke klus, en er komt veel geregel bij kijken. 'Ik spreek geen Turks, dus ik moest alles laten vertalen door een vrijwilligster. En alles moest echt volledig kloppen, niet ongeveer.'

Zijn resultaten werden gepubliceerd door Bellingcat, een internationaal onderzoekscollectief waarvan hij deel uitmaakt. Bellingcat dook al eerder in de Nederlandse kranten op vanwege het onderzoek naar de toedracht van de ramp met de MH17. 'We werken echt samen. We gebruiken bronnen die al publiekelijk beschikbaar zijn, maar laten daar data-analyses op los. Iedereen zet zijn eigen expertise in. Van Facebook tot Google maps, en van radio tot telefoonlogboeken: als je alle informatie koppelt, kun je heel nieuwe dingen vinden.'

Turkse soldaten in Istanboel in de nacht van 15 juli 2016.

Burgerdoden

Dit is een betrekkelijk nieuw soort journalistiek, die Triebert zeer aanspreekt. Als hij zijn studie heeft afgerond, wil hij dit type werk blijven doen. Maar dat hoeft niet per se voor een journalistiek medium te zijn. Ook non-gouvernementele organisaties of ambassades hebben behoefte aan mensen die nauwgezet in kaart brengen wat er op de grond gebeurt. Nu al is hij betrokken bij Airwars, waar hij de aantallen burgerdoden in Syrië en Irak letterlijk in kaart brengt. Klopt het, wat de persbureaus melden? Die krijgen hun informatie immers vaak van de strijdende partijen, die natuurlijk een belang hebben bij de informatie die ze verstrekken. Dus, klopt die informatie dan wel?

Laptop

Vorig jaar maakte Triebert een reportage aan het front tussen de Peshmerga en Islamitische Staat. 'Op de grond', dus. Ter plekke checken of de bevindingen van zijn data-analyse kloppen. Het liefst zou hij beide vormen van onderzoek combineren. Is dat gebouw waarop een bom is gegooid inderdaad een ziekenhuis, zoals de persbureaus melden? Of had het misschien meer functies, wat het verhaal genuanceerder zou maken? Triebert is als een echte wereldburger, niet gebonden aan een bepaalde stad, zelfs niet aan een land. Zijn standplaats is zijn laptop. En die plugt hij bij voorkeur in waar de huur laag is en het weer lekker warm.

'PROPOSITIONS ARE LIKE TATTOOS. THEY ARE MOST MEANINGFUL ON THE DAY THAT THEY WERE CREATED'

STELLING **FUNDA YILDIRIM** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

BERT PLATZER

Twintig jaar fondsenwerving onder alumni

'Twintig jaar geleden was het bijna onfatsoenlijk om de vraag aan oud-studenten te stellen: 'wilt u geld geven voor onderzoek en onderwijs?' Inmiddels leveren alumni ook financieel een steeds belangrijkere bijdrage aan de universiteit. De komst van het Ubbo Emmius Fonds (UEF) in 1996, als een van de Groninger universiteitsfondsen die geld bijeenbrengen voor studenten en wetenschappers aan de RUG, heeft de betrokkenheid van alumni enorm vergroot. Naar aanleiding van het lustrum vertellen hiernaast enkele onderzoekers, een student en donateurs over het belang van fondsenwerving. Ik hoop van harte dat hun verhalen inspireren en dat de betrokkenheid van alumni met het onderzoek en onderwijs aan de RUG in de toekomst nog verder groeit. Mogen we daarbij ook op uw steun rekenen?'

Gerbrand Visser
directeur Ubbo Emmius Fonds

Hoe bekender, hoe beter

Romana Schirhagl (1984)

Leider onderzoeksgroep Biomedical Engeneering

Romana Schirhagl registreert met behulp van nanodiamanten in menselijke cellen de stressreacties van formaties vrije radicalen. Deze techniek gebruikt ze onder meer in onderzoek naar kanker. De aanschaf van de benodigde apparatuur werd mede mogelijk gemaakt door een crowdfundingactie onder alumni.
'Vanuit de onderzoeksgroep dachten we eerst aan een Kickstarterproject,' vertelt Schirhagl. 'Omdat we geen ervaring met crowdfunding hadden, kwamen we bij het Ubbo Emmius Fonds terecht. Daar bleken ze precies te weten hoe je een crowdfundingproject moet opzetten.'
Tijdens het project leerde Schirhagl veel over het schrijven van aanvragen voor onderzoekssubsidies. 'Het was heel nuttig om samen te werken met mensen van buiten mijn vakgebied. Nu weet ik veel beter wanneer leken iets wel of niet begrijpen. Bovendien wordt het in subsidieaanvragen steeds belangrijker dat je met de buitenwereld over je onderzoek communiceert. Wij kunnen nu laten zien dat we dat eerder hebben gedaan en dat het algemene publiek ons zelfs geld heeft gegeven.'
Het project gaf Schirhagl als jonge onderzoeker bovendien relatief veel bekendheid. 'Dat helpt bij het vinden van mogelijke samenwerkingen met andere onderzoekers. Hoe meer mensen van je bestaan weten, hoe beter.'

Grote invloed op mijn carrière

Messina Laurette Manirakiza (1986)

Projectleider-onderzoeker bij de non-profit organisatie Impunity Watch in Burundi

Dankzij een beurs van het Eric Bleumink Fonds van het UEF kon Messina Laurette Manirakiza in 2013-2014 in Groningen International Economic and Business Law studeren.
'Burundi, waar ik vandaan kom, zat in een naoorlogse reconstructie (van 1993 tot 2005 woedde er een burgeroorlog, bp). Men wilde de economie versterken en buitenlandse investeringen aantrekken door het zakelijke klimaat te verbeteren en een stevig juridisch raamwerk tot stand te brengen.' In haar zoektocht naar opleidingen om bij te kunnen dragen aan de wederopbouw van haar land, stond een Nederlandse universiteit bovenaan haar verlanglijst – vanwege de goede reputatie van Nederland als 'juridische hoofdstad van de wereld'. Via twee alumni kwam Messina Manirakiza uit bij de RUG. 'Ik kan nauwelijks beschrijven hoe blij ik was toen ik voor de studie werd geaccepteerd en de beurs kreeg toegekend.' Haar studie is van grote invloed op haar carrière geweest, vertelt ze. 'In Groningen maakte ik kennis met een genuanceerdere manier om juridische kwesties te benaderen. In post-conflictgebieden zoals Burundi concentreert men zich vaak op de politieke rechten en de burgerrechten. Maar om die te garanderen moet een regering ook economische, sociale en culturele rechten waarborgen, en omgekeerd.'

Het Ubbo Emmius Fonds is een van de Groninger universiteitsfondsen die geld bijeenbrengen voor onderzoek en onderwijs aan de RUG. Het UEF heeft een onafhankelijk en onbezoldigd bestuur van oud-studenten. Voorzitter is alumnus en CEO Unilever Paul Polman. Het UEF heeft een ANBI status. Giften aan het fonds gaan voor 100% naar het door de donateurs gekozen doel. Op www.ubboemmiusfonds.nl leest u meer over het fonds, de projecten, fondsen op naam, leerstoelen en beurzen en prijzen die onder het UEF vallen. De crowdfundingprojecten zijn te vinden op www.rugsteunt.nl. Meer informatie over de verschillende Groninger universiteitsfondsen staat op www.rug.nl/steunderug.

WWW.UBBOEMMIUSFONDS.NL

Alma mater bedanken

Rob Meuter (1947)

Bestuurslid Ubbo Emmius Fonds, medeoprichter alumnikring Gooische Groningers

Tijdens een studie in de VS zag Rob Meuter dat het bedanken van de alma mater met gulle giften daar veel sterker is ontwikkeld dan in Nederland. ‘Maar langzamerhand begint het in Nederland ook te komen,’ constateert hij. Om de fondsenwerving breder te organiseren – en om alumni in staat te stellen contact met elkaar te houden – kwam Meuter met het idee van de RUG-alumnikringen, waarvan er binnen en buiten Nederland inmiddels zestien zijn.
‘In de alumnikring in het Gooi hebben we bijvoorbeeld geld opgehaald voor fundamentele research naar Alzheimer,’ vertelt Meuter. ‘Het was meer dan 500.000 euro. Daarmee financieren we onder andere onderzoek van Ellen Nollen. Zij doet onderzoek met genetisch identieke muizen, die ze dankzij het fonds kon kopen.’
Het geld is echter niet de enige manier waarop het fonds Nollens onderzoek vooruit heeft geholpen. ‘Nollen komt twee keer per jaar naar het Gooi komen om te vertellen wat ze met het geld doet’, zegt Meuter. ‘Daardoor is ze ook gegroeid als onderzoeker. Ze beseft dat het geld niet uit een anonieme, publieke pot komt en legt verantwoording af aan mensen die hun eigen geld aan haar geven. Dat heeft haar zelfvertrouwen gegeven bij haar presentaties en aanvragen voor grote subsidies. Inmiddels heeft ze een onderzoekssubsidie van anderhalf miljoen euro uit Brussel gekregen.

Investeren in de diepte

Philip Everts (1938) en Ineke Everts-Kuik (1938)

Sinds 2000 donateurs van het Eric Bleumink Fonds van het UEF

Philip Everts en Ineke Everts-Kuik studeerden beide in Groningen en bewaren daar goede herinneringen aan. ‘We willen het nu mogelijk maken dat anderen, ook uit verre landen, dezelfde ervaring opdoen’, zegt Everts. ‘Bovendien vinden we investeren in onderwijs erg belangrijk. Zeker in een tijd waarin daarop wordt afgeknepen.’
Het echtpaar ziet met instemming dat buitenlandse studenten en jonge onderzoekers worden ondersteund. ‘Onderwijs is de basis voor het leven’, zegt Everts-Kuik. ‘Als je goed onderwijs hebt gehad, zijn je mogelijkheden tot verdere ontwikkeling beter dan met een slechte basis.’ Everts vult zijn vrouw aan: ‘Het is een goede manier van ontwikkelingssamenwerking. Investeren in studenten is investeren in de diepte. Dat zijn de mensen waarvan je hoopt dat ze in hun land opklimmen en het verder helpen. Dat gebeurt ook in de praktijk.’ ‘Wij vinden het dan ook jammer dat niet nog meer alumni bereid zijn dit fonds substantieel te steunen’, zegt Everts-Kuik.
Uit de rapportages over de besteding van hun donaties halen ze veel voldoening. ‘Binnenkort is er weer een bijeenkomst waar ook buitenlandse studenten met een beurs van het EBF-fonds aanwezig zijn’, zegt Everts-Kuik. ‘Dat is zeker een motivatie om geld te geven. Het is toch anders om de buitenlandse studenten zelf te spreken dan daarover alleen een verslag te krijgen.’

Verbondenheid wetenschap en maatschappij

Mladen Popović (1977)

Directeur Qumran Instituut en hoogleraar Oude Testament en het vroege Jodendom

Mladen Popović komt superlatieven tekort voor het Ubbo Emmius Fonds. Ooit, in 2007, redde het fonds het Qumran Instituut min of meer van de ondergang. Mede dankzij de samenwerking die toen ontstond is het uitgegroeid tot een instituut met veertien werknemers dat uniek is in de wereld.
Een ‘win-winsituatie’ noemt Popović de samenwerking. ‘Door de steun laat het UEF zien hoe verbonden maatschappij en wetenschap zijn. De steun is fantastisch in financiële zin, maar ook wat betreft meedenken. Een alumnikring helpt ons bijvoorbeeld bij de vraag hoe we als instituut kunnen groeien en die groei moeten consolideren. Het fonds heeft ons ook erg goed ondersteund bij de totstandkoming van onze tentoonstelling De Dode Zeerollen in het Drents Museum. Rond de expositie organiseerden ze bovendien allerlei events voor alumni, donateurs, noem maar op.’
Dankzij een crowdfundingproject van het fonds kon het Qumran Instituut onderzoek doen dat essentieel was om een Europese onderzoekssubsidie van anderhalf miljoen euro in de wacht te slepen.

Ubbo Emmius Fonds

IBAN NL37TRIO0784906009

uef@rug.nl

www.ubboemmiusfonds.nl

‘WHILE THE NATURAL SCIENCES ARE USUALLY REFERRED TO AS THE ‘HARD SCIENCES’, IT IS MUCH ‘HARDER’ TO STUDY SOCIAL BEHAVIOUR OF HUMANS’
STELLING **FELIX TROPF** GEDRAGS- EN MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN

AGENDA

Bewegingswetenschappen

Alumnileden van Studiosi Mobilae zijn van harte welkom op de alumniborrel op **14 oktober 2016**. Voor het eerst is de borrel niet in Groningen maar in Utrecht. Op **dinsdag 18 oktober** vindt de jaarlijkse Alumni Pubquiz plaats. Opgeven kan via ALUMNIMOBILAE@STUDIOSIMOBILAE.NL of EXTERNEZAKEN@STUDIOSIMOBILAE.NL.

Tandheel- en mondzorgkunde

T.M.F.V. Archigenes organiseert op **zaterdag 29 oktober** in Utrecht 'Alumni Bowlen', een avond voor alumni met bowlen, eten en een borrel. Op **vrijdag 16 december** is de Dies Natalis en op **woensdag 21 december** wordt het jaarlijkse symposium gehouden. Dit keer is het thema 'Welcome to the future'. Meer informatie op WWW.ARCHIGENES.NL.

Medische wetenschappen

Het is feest op de Medische Faculteit! Op **zaterdag 4 februari 2017** zal de Alumni-Co-dag plaatsvinden ter ere van het 6e lustrum der M.F.V. Panacea. Inschrijven via WWW.ANTONIUSDEUSING.NL.

Farmacie

Zaterdag 18 februari 2017 houdt G.F.S.V. Pharmaciae Sacrum, tijdens het 27e lustrum, de Reünistendag voor alumni en oud-leden. Op het programma staan een lunch, een activiteit in de binnenstad van Groningen en een borrel. Aansluitend is het traditionele Galadiner en -bal. Meer informatie en opgave vanaf begin december: WWW.PSGRONINGEN.NL/LUSTRUM.

Wijsbegeerte

De Faculteit Wijsbegeerte wil jaarlijks een alumnidag gaan organiseren, te beginnen in **februari/maart 2017**. Meld je aan voor de Alumnigroep op LinkedIn (Alumni Faculty of Philosophy Groningen) om als eerste op de hoogte te zijn van datum en programma! HTTPS://WWW.LINKEDIN.COM/GROUPS/7464100

Psychologie

De Groninger Alumnivereniging Psychologie is er voor alle psychologie-alumni. Ook in 2017 organiseren we een Alumnidag met sprekers, workshops, de GAP-theseprijs en de altijd gezellige Alumniborrel! Zet **zaterdag 11 maart** alvast in uw agenda, meer informatie volgt via e-mail en WWW.RUG-PSYCHOLOGIE-ALUMNI.COM.

Alumni Online stopt

Per 1 november zullen 'e-mail for life' en het Alumni Netwerk worden beëindigd. Alle alumniaccounts worden dan stopgezet. Als u uw mail-archief wilt bewaren, moet u dit zelf overzetten naar een ander mailprogramma. Op **www.rug.nl/alumni/online** leest u hoe.

Lauwersloop óók voor alumni

Op **zaterdag 20 mei 2017** start de Lauwersloop 2017. Deze estafetteloop van Leeuwarden, via Lauwersoog, naar Groningen is ooit opgezet voor studenten. Anders dan de voorafgaande jaren kunnen vanaf 2017 ook alumni ruimschoots (met maximaal 20 teams) meedoen aan de Lauwersloop. Zo kan een team van oud-studiegenoten er een sportieve reüniedag van maken.

De Lauwersloop heeft een totale lengte van 115 kilometer, opgedeeld in 18 etappes van 3,9 tot 10,9 kilometer. Ten minste zes afstanden moeten door vrouwen worden gelopen. Om 7.00 uur 's ochtends wordt er gestart op het Kennisplein in Leeuwarden om zo'n12 uur later onder luid applaus te finishen op de ACLO in Groningen. Meedoen? Nadere informatie komt op de website van de beroemde en gezelligste (oud-)studenten-estafetteloop van het Noorden: LAUWERSLOOP.NL.

E-mailadres: SECRETARIS@LAUWERSLOOP.NL.

Bijeenkomsten alumnikringen

De volgende bijeenkomsten staan gepland:

29 oktober 2016 Singapore
1 november 2016 Yogyakarta
4 november 2016 Jakarta
17 november 2016 Den Haag & Rotterdam (o.v.)
21 november 2016 Groningen
28 november 2016 Amsterdam (o.v.)

Voor actuele informatie: WWW.RUG.NL/KRINGEN.

Belcampagnes

Van **5 t/m 23 september** hebben de studenten van de Alumnidesk gebeld met oud-studenten van de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen voor een bijdrage aan het iGEM team van de RUG. iGEM, international Genetically Engineered Machine, is een internationale, jaarlijkse wedstrijd waarin multidisciplinaire teams van studenten een biologische machine bouwen. Het RUG-team van dit jaar wil het DNA van bacteriën gebruiken als opslagmedium voor data, waarbij de bacteriën bovendien worden ingezet als encryptiemethode. De voorlopige opbrengst van de actie is € 15.025. U kunt nog doneren via WWW.RUGSTEUNT.NL.

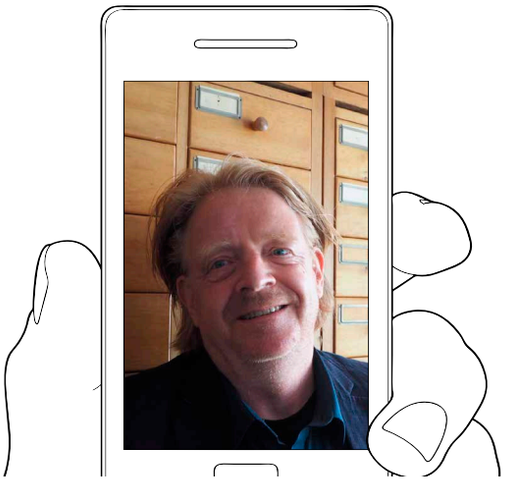
Van 28 november t/m 15 december gaat de Alumnidesk bellen voor het Eric Bleumink Fonds, dat talentvolle studenten uit ontwikkelingslanden de mogelijkheid biedt in Groningen te studeren. Wie niet gebeld wil worden, kan dit doorgeven via WWW.RUG.NL/ALUMNI/BELMENIET.

Over de hele wereld zijn leden van de RUG-gemeenschap te vinden. Zij verlieten Groningen, maar anderen bleven. Wat vinden zij leuk aan Groningen en wat doen zij er graag? RUG-medewerkers en -alumni geven hun tips.

Goffe Jensma (1956)

Alumnus geschiedenis (1981) en filosofie (1978 kand.) Hoogleraar Friese taal- en letterkunde; hoofd opleidingen MA Multilingualism en BA Minorities & Multilingualism, hoofd Bureau Groninger Taal en Cultuur, muzikant

SELFIE

Ik ben geboren uit Friese ouders en opgegroeid in Kornhorn en Marum, grensgebied tussen Friesland en Groningen. Ik ging naar school en studeerde in Groningen en woon alweer 20 jaar in Sauwerd. Weer of geen wind, elke dag fiets ik langs het fantastische Reitdiep naar Stad. En elke ochtend besef ik weer hoe graag ik in deze stad kom. Dat gevoel is alleen maar sterker geworden sinds er meer internationale studenten bij de RUG zijn gaan studeren: Het straatbeeld wordt steeds diverser en dat zie ik ook terug in mijn collegebanken. Daar houd ik van, elk paar ogen weerspiegelt een nieuwe visie op de werkelijkheid. Een college gevuld met studenten *from all over the world* en dan discussiëren over diversiteit en cultuur, niets is verrijkender dan dat.

DIT VIND IK LEUK

Groningen is behalve een veelkleurige en dynamische, ook een heel erg drukke stad. Zeker in het centrum kun je er tijdens de spitsuren je kont niet keren. Op zulke momenten loop ik graag even naar het Martinikerkhof, om op adem te komen op de rustigste en groenste plek in een Nederlandse binnenstad – een echte stads-oase. De hoge bomen geven op zonnige dagen perfect schaduw en de bonte mix van voorbijhollende provincieambtenaren, hangjongeren en junks is een lust voor het in diversiteit geïnteresseerde oog.

ALUMNI ACTIEF

Nieuwe alumnivereniging Europese Talen en Culturen

FOTO MICHEL DE GROOT

Afgelopen juli is GAV Jafet opgericht als alumnivereniging voor oud-studenten Europese Talen en Culturen en die van vroegere talenstudies. De vereniging wil talenalumni met elkaar én met de afdeling Europese Talen en Culturen in contact brengen. Alumni afgestudeerd in 1970 zijn net zo welkom als recent afgestudeerden. GAV Jafet hoopt in het eerste verenigingsjaar in ieder geval een alumnidag te organiseren. Lid worden, vragen of ideeën?
Contact via: WWW.GAVJAFET.NL, WWW.FACEBOOK.COM/GAVJAFET, INFO@GAVJAFET.NL.

Bijeenkomst jonge alumni

De RUG wil voor haar oud-studenten tot 35 jaar een netwerk opzetten en evenementen organiseren om deze jonge alumni in dezelfde (carrière) fase met elkaar in contact te brengen. Maar ook om nieuwe vaardigheden te ontwikkelen en actief aan de slag te gaan met hun carrière. Op **dinsdagavond 25 oktober 2016** geeft Gijs Nillessen, alumnus en eigenaar van Speak art, een presentatietraining tijdens een bijeenkomst in Groningen. Nillessen leert je hoe je met humor en strategieën uit theater en wetenschap een boeiende presentatie kunt geven. Na afloop is er een borrel om na te praten en te netwerken.
Plaats: Van Swinderen Huys, Oude Boteringestraat 19.
Aanvang 19.30 uur. Entree € 7,50
Voor opgave en meer informatie: WWW.RUG.NL/ALUMNI/JAN.

‘THERE IS A LACK OF SCARCITY IN THE ABUNDANCE OF LITERATURE ON SCARCE RESOURCES.’
STELLING **JOHANNES KESTER** LETTERE

TEKST > **MARJAN BROUWERS**
FOTO > **JEROEN VAN KOOTEN**

Verder dənken over Big Data in de Zorg

Digitale revolutie in de zorg dendert voort

De tijd van de onleesbare doktersbriefjes en de met de hand ingevulde statusoverzichten is definitief voorbij. In de zorg gaat bijna alles digitaal. Het verzamelen, opslaan en beheren van zorgdata kent een exponentiële groei. De digitale revolutie in de zorg dendert voort en leidt tot mooie onderzoeksresultaten. Toch zijn er ook zorgen: hoe veilig zijn deze data? Kunnen patiënten rekenen op respect voor hun privacy? Meer kennis over big data en een groter verantwoordelijkheidsbesef zijn essentieel in de zorg vinden kerndocenten Ronald Stolk en Marie-José Bonthuis. Volgend najaar gaat hun leergang Big Data in de Zorg bij AOG School of Management van start.

#DIGITALEREV

Als hoogleraar Klinische Epidemiologie en directeur Research Data & Biobanking aan het UMCG en voormalig directeur van Lifelines heeft Ronald Stolk de nodige ervaring met het werken met grote groepen deelnemers aan wetenschappelijk onderzoek. 'Ik vind het belangrijk dat onderzoekers kunnen excelleren en daarvoor hebben ze tools nodig, zoals goede data. Technisch kan er al heel veel, maar hoe ga je goed met die data om? Ik ben ervan overtuigd dat onderzoekers zo transparant mogelijk willen werken. Het probleem is dat de wet- en regelgeving over het omgaan met big data behoorlijk ingewikkeld en ondoorzichtig is. Ik zou graag zien dat onderzoekers zich daarover geen zorgen hoeven te maken.'

Juridische vertaling nodig

Marie-José Bonthuis is gespecialiseerd in informaticarecht en dan met name privacybescherming. Ze heeft in het UMCG al veel ervaring opgedaan met projecten op het gebied van big data. 'Ik merk dagelijks hoe groot de behoefte is aan een juridische vertaling voor technische toepassingen in de zorg. Het is essentieel om vanaf het begin van een project goed na te denken over hoe je in de hele keten respectvol omgaat met het verzamelen, opslaan en beheren van patiëntgegevens en andere zorgdata. Kijk niet alleen naar het verzamelen van data, maar ook naar het gebruik en hergebruik. De huidige wetgeving is vooral gericht op het verzamelen. Neem slimme energiemeters in woningen. De wetgever heeft vastgelegd hoe die gegevens verzameld mogen worden, maar niemand die weet wat er daarna mee gebeurt. En juist daar liggen de risico's. Wat als een bedrijf die gegevens gaat gebruiken om een profiel van mensen te maken? Om bijvoorbeeld uit te zoeken hoe vaak iemand visite krijgt? Dat is een behoorlijk inbreuk op de privacy en daarvoor is niets geregeld. Dat moet anders. Zeker in de zorg, want de technologie dendert voort. Nu is iedereen vooral bezig zelf het wiel opnieuw uit te vinden.'

Privacy bewaken

Organisaties die werken met zorgdata moeten al in een vroeg stadium van een project rekening houden met de privacyaspecten van patiënten. Dat schrijft nieuwe privacywetgeving voor. Medewerkers weten vaak niet wat er van hen wordt verwacht. Bovendien komt privacy meestal pas in beeld aan het einde van de keten. Bonthuis: 'Je wilt voorkomen dat een project vanwege de privacy aan het eind van de rit wordt afgekeurd. Zoals, gezegd, de hele keten moet beter. Maar het gaat verder dan dat. Door de groei van big data en de voortschrijdende technologische ontwikkelingen is het nodig dat we anders tegen privacy gaan aankijken. De mogelijkheden met big data zijn groter, maar de risico's ook. Ik vind het essentieel dat zorginstellingen respectvol omgaan met de privacy van de mensen van die gegevens in feite zijn. Dat dit veel beter, slimmer en creatiever kan willen we tijdens de leergang concreet laten zien. We moeten anders gaan denken om invulling te geven aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid die patiënten van een modern ziekenhuis mogen verwachten.'

Enorme financiële belangen

Niemand wil dat medische gegevens op straat komen te liggen, vult Stolk aan. 'Gelukkig is dat ook niet zo. Toch bestaat er een reëel risico dat persoonsgegevens worden misbruik. Door de technologische mogelijkheden zijn hackers steeds beter in staat om in te breken en data te misbruiken.' Privacyschending in de zorg kan ernstige gevolgen hebben, weet Bonthuis. 'Als je een bouwfout maakt, kun je een gebouw afbreken en opnieuw opbouwen. Als je een fout maakt met iemands privacy, kan die persoon levenslang de klos zijn. Je krijgt zo'n fout vaak niet meer gerepareerd. Neem het Elektronisch Patiëntendossier. Verzekeraars mogen daar volgens de wet niet bij. Maar stel dat een hacker erin slaagt die gegevens te stelen en de verzekeraars die data wel in handen krijgen. Dan zijn de gevolgen verschrikkelijk. Dan kunnen ze mensen uitsluiten van verzekeringen of ze kunnen het eigen risico enorm verhogen. Dat soort risico's wil je hoe dan ook niet lopen.'

Meer grip op big data

De leergang is gericht op mensen die in de zorg projecten opzetten of managen waarbij data worden verzameld, gebruikt en beheerd. Niet zozeer op onderzoekers zelf, maar meer op projectmanagers en professionals in de gezondheidszorg, ICT, zorgverzekeraars of overheid. Stolk: 'Het gaat ons erom dat er een cultuur in de zorg ontstaat waarin het goed en zorgvuldig omgaan met persoonlijke gegevens vanzelfsprekend is. We willen deelnemers meer grip geven op het onderwerp. Aan de orde komt bijvoorbeeld hoe je een dataverzameling opzet, wie toegang mag hebben tot de data en wat je er wel en niet mee mag doen. Wij zijn zelf erg benieuwd naar de ervaringen van de deelnemers. Waar lopen ze tegenaan in de praktijk, wat werkt wel en wat werkt niet? Ik verwacht dat er onderling wisselwerking ontstaat en dat ze ook veel van elkaar gaan leren.' Bonthuis: 'Wij kennen zelf de problematiek in het UMCG goed. Ik ben heel benieuwd wat er op dit gebied speelt in andere organisaties en disciplines. Na zeven tweedaagse modules is het de bedoeling dat de deelnemers veel kennis hebben opgedaan en in hun eigen praktijk beter uit de voeten kunnen met big data.'

Startmomenten najaar 2016	
maandag 14 november	Innovatie en Business Development
donderdag 17 november	Bestuurlijk Leiderschap
donderdag 17 november	Leiderschap bij Digitale Transformaties
donderdag 17 november	Strategic Urban Development
donderdag 17 november	Talent en Organisatieontwikkeling
maandag 21 november	Klantstrateeg
maandag 21 november	Psychologie in Organisaties
woensdag 30 november	Strategisch Leiderschap

Proefcollege bezoeken?
Kijk op **www.aog.nl**

AOG school of management
amersfoort / groningen

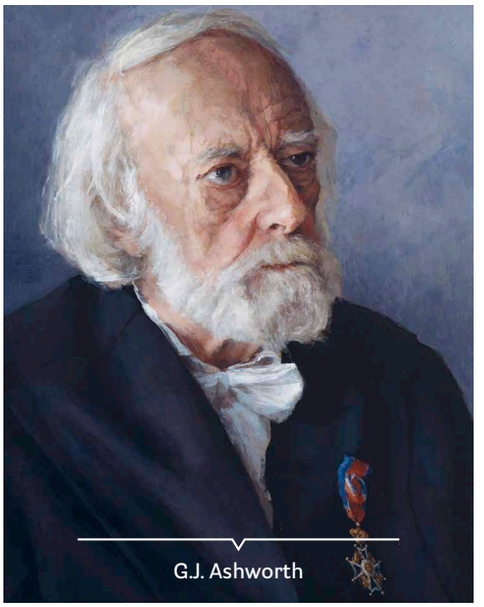
PORTRETTEN

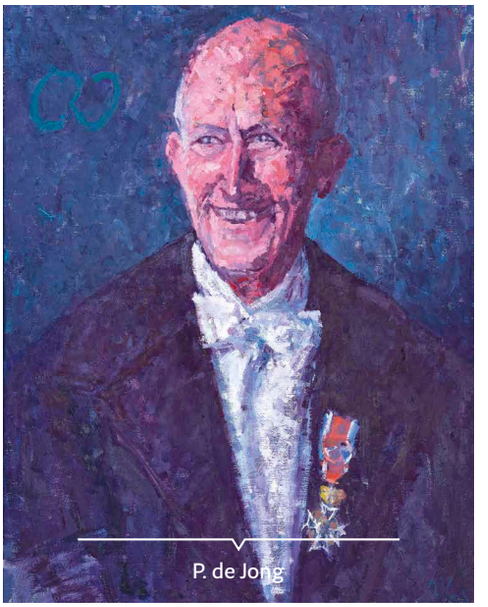
WWW.RUG.NL/PORTRETTENGALERIJ

Sinds de stichting in 1614 heeft de Groningse universiteit de traditie dat het portret van emeriti-hoogleraren wordt aangeboden aan de alma mater.
Inlichtingen over schenking van portretten: Rolf ter Sluis, directeur Universiteitsmuseum, r.ter.sluis@rug.nl. Meer afbeeldingen staan op www.rug.nl/portrettengalerij.

‘G.J. (Gregory) Ashworth
Planologie, in het bijzonder erfgoedbeheer en stedelijk toerisme (1994-2006)
door Dorine Kuiper

P.E. (Paul) de Jong
Nefrologie (1993-heden)
door Annemieke Vos

G.J. Ashworth

P. de Jong

ORATIES

WWW.RUG.NL/NEWS-AND-EVENTS

Tenzij anders vermeld beginnen oraties om 16.15 uur. Meer informatie: afdeling Communicatie, tel. (050) 363 4444, communicatie@rug.nl of raadpleeg de rubriek ‘Nieuws en agenda’ op www.rug.nl.

Wijzigingen en vergissingen voorbehouden.

Economie en Bedrijfskunde
1 november 2016
prof.dr. A.R. (Alan) Muller
Internationaal Management

Wiskunde- en Natuurwetenschappen
8 november 2016
prof.dr.ir. G.P.J. (Gerard) Dijkema
Energiesystemen en industriële ecologie

15 november 2016
prof.dr. J.G. (Gerard) Roelfes
Biomoleculaire Chemie en Katalyse

Ruimtelijke Wetenschappen
22 november 2016
prof.dr. R.L. (Ronald) Holzhacker
International and Comparative Politics

Medische wetenschappen
29 november 2016
prof.dr. A.P. (André) Wolff
Anesthesiologie i.h.b. pijngeneeskunde

6 december 2016
prof.dr. M.C. (Marieke) Wichers
De dynamiek van emotieregulatie en psychopathologie

13 december 2016
prof.dr. P.J. (Peter) Wijkstra
Medische wetenschappen

COLOFON

WWW.RUG.NL/BROERSTRAAT5

31e JAARGANG – 3e NUMMER/OKTOBER 2016 – ISSN 0921-1721

Broerstraat 5 is een gratis kwartaalmagazine voor alle afgestudeerden en gepromoveerden van de Rijksuniversiteit Groningen, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. *Broerstraat 5* wil ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten!

Redactieadres
Redactie Broerstraat 5
Postbus 72
9700 AB Groningen
Telefoon (050) 363 52 36
redactieB5@rug.nl

Redactie
Fenneke Colstee-Wieringa
Elske Kroondijk
Josca Westerhof
Bert Wolfkamp

Hoofdredactie
Fenneke Colstee-Wieringa

Ontwerp en lay out
In Ontwerp, Assen

Druk
Habo DaCosta, Vianen
Oplage 83.000

Adreswijzigingen
De RUG hecht veel waarde aan contact met oud-studenten. Conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om.

Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, dan kunt u zich wenden tot:

Alumnirelaties RUG
Telefoon (050) 363 30 61
alumni@rug.nl of
www.rug.nl/alumni/wijzigingen

Vrolijk Perzisch dansje

Amirhossein Shantia heeft een grote hit op YouTube met het vrolijkmakende Perzische dansje dat hij en zijn robotje maakten. De Iraanse RUG-promovendus Kunstmatige Intelligentie legde voor OOG TV uit, hoe dat zo kwam en hoe belangrijk het is dat wij robots aardig gaan vinden: WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=Y8OSWPBTYAQ
Maar kijk vooral eerst naar het hilarische YouTube-filmpje op www.YouTube.com > zoek ' Amirhossein Shantia'.

Waarom plukken spreeuwen bloemen?

Toen natuurjournaliste Monica Wesseling het Groningen Institute for Evolutionary Life Sciences (GELIFES) bezocht, trof ze daar zoveel interessant onderzoek aan dat ze besloot er haar volgende boek aan te wijden. In samenwerking met het instituut schreef ze *Waarom spreeuwen bloemen plukken en trillende muizen slimmer zijn.* Daarin vertelt ze met humor achttien verhalen over de wonderbaarlijke wereld van planten, dieren en mensen.

WWW.RUG.NL/RESEARCH/GELIFES
€ 12,99 WWW.KOSMOSUITGEVERS.NL
WWW.RUG.NL/UNIFOCUS-BOEKGELIFES (filmpje)

Kijken in de Ziel van wetenschappers

Vanaf 29 juli praatte alumnus geschiedenis Coen Verbraak zes afleveringen lang met toonaangevende wetenschappers. Het zijn natuurkundige Robbert Dijkgraaf, primatoloog/etholoog en alumnus Frans de Waal, wiskundige Ionica Smeets, hersenonderzoeker Jeroen Geurts, landbouwexpert Louise Fresco, bacterioloog Roel Coutinho, kankeronderzoeker Hans Clevers, voedingsdeskundige Martijn Katan, econome Barbara Baarsma, filosoof/psychiater Damiaan Denys, psycholoog Marcel Zeelenberg en classica Ineke Sluiter. Uitzendingen gemist?
Kijk op WWW.NPO.NL/KIJKEN-IN-DE-ZIEL-WETENSCHAPPER.

Spraakmakende boeken

Katja Petrowskaja: *Misschien Esther*
Spreker: dr. Henk Harbers
Donderdag 27 oktober

Jeroen Brouwers: *Het hout*
Spreker: prof.dr. Mary Kemperink
Donderdag 24 november

De lezingen worden georganiseerd door de Faculteit der Letteren. Plaats: Academiegebouw. Tijd: 19.45-21.30 uur. Toegang: gratis. Herhalingen in Leeuwarden op woensdagavonden in de Bibliotheek (WWW.SBMF.NL).
WWW.RUG.NL/LET/SPRAAKMAKENDEBOEKEN

ALUMNI ACHTERAF

De ene bedrijfskundige had het buitenland niet op haar lijstje, maar zit nu Down Under. De andere bedrijfskundige kon het opgedoekte familiebedrijf niet vergeten en blies het nieuw leven in.

ELLIS ELLENBROEK

RETOURADRES: RUG/A&F, POSTBUS 72, 9700 AB GRONINGEN, NEDERLAND

HELEEN COCU-WASSINK (42)

STUDIE bedrijfskunde van 1991 tot 1997 **IS** Client partner Financial Services Korn Ferry Hay Group Australië **HUISHOUDEN** getrouwd met Bert (52), roeicoach; IJsbrand (13), Wietse (11) **HUIS** kleine benedenwoning in Port Melbourne **INKOMEN** 19.580 Australische dollar per maand bruto plus bonus (in 2015 65.000 Amerikaanse dollar)

'Na mijn afstuderen werkte ik bij Philips in Stadskanaal aan een onderzoek, toen ik ergens op een presentatie van Hay stuitte die me erg aansprak. Ik werk er inmiddels bijna negentien jaar. Begonnen als assistentje ben ik nu een gezicht, verantwoordelijk voor de sector financiële dienstverlening in Australië. Banken, verzekeraars en vastgoedbedrijven helpen wij hun strategie te realiseren door de juiste inzet van hun mensen.

Ik zat vijftien jaar bij Hay in Nederland, ik was er partner/shareholder en wel toe aan iets anders. Ik was al gaan praten bij verschillende bedrijven, voor uiteenlopende functies. Mijn baas zei: "Allemaal leuk en aardig, maar we willen je wel graag houden, dus is het buitenland misschien een idee?" Het stond niet op mijn lijstje. Ik had ook niet in het buitenland gestudeerd. Ik was een heel Hollands meisje. Maar waarom niet het avontuur aangaan? In Australië hadden ze iemand nodig die goed was met financiële dienstverleners en die vooral ook veel ervaring had met leiderschapsontwikkeling. We zijn hier nu drieënhalf jaar.

In 2011 heb ik de LOF Next Role Model publieksprijs gewonnen voor het combineren van carrière en gezin en maatschappelijk werk, destijds bij de Koninklijke Nederlandse Roeibond. Ze vragen me vaak hoe ik het doe. Het is vooral veel laten. Keuzes maken. Ik doe heel veel dingen niet. Ik ben mijn huis niet aan het verbouwen, ik doe geen studie, ik ga niet vaak uit in het weekend, ben een ramp qua tuinieren. Tegenwoordig staan zelfs mijn roeiactiviteiten op een laag pitje.

Je doet het ook als gezin. Bert en ik zijn een team. Hij was leraar aardrijkskunde, hier is hij roeicoach. Hij werkt parttime bij de Melbourne University Boat Club. En in de zomer werkt hij op de school van de oudste, waar ze een roeiprogramma hebben. Een taxichauffeur vroeg me laatst wat mijn man deed. Ik zei: "Die doet een beetje hetzelfde als ik." Hij moest ontzettend lachen, maar het is wel zo. Het gaat allemaal over mensen beter laten presteren. In zijn geval zitten ze in een roeiboot, in mijn geval achter een bureau.'

ANNEMARIE DE KLEINE-VAN BAREN (46)

STUDIE bedrijfskunde van 1990 tot 1997 **IS** bakker/eigenaar Bakkerij Schierbeek Zwolle www.bakkerschierbeek.nl **HUISHOUDEN** getrouwd met Jaap (45), onderzoeker verkeer en vervoer bij provincie Overijssel; Hilbert (9), Willemijn (6) **HUIS** jaren dertig hoekhuis dicht bij centrum Zwolle **INKOMEN** negatieve winst uit onderneming 2015 van 14.000 euro

'Ik voelde pijn in mijn hart bij een collegereeks over familiebedrijven. Ik dacht: Wij hadden er een! Maar mijn moeder vond het bakkersvak niks voor vrouwen. Te zwaar, te vies. Zij en haar zus hadden het bedrijf van hun vader niet willen overnemen. Zo ging Bakkerij Schierbeek in Paterswolde in 1964 dicht, een maand voor het honderdjarig bestaan. Het leek een afgesloten hoofdstuk. Ik deed bedrijfskunde en had de dertien jaar daarop verschillende banen. Ik was betrokken bij een fusie van arbodiensten, daarna was ik softwareontwikkelaar bij Atos Origin. Toen ging ik naar de Isala Klinieken in Zwolle om werkwijzes aan te passen op systemen. De kille zakelijkheid die ik in de gezondheidszorg zag sluipen, stuitte me tegen de borst. Ik zag mezelf ook niet groeien naar managementniveau. In 2010 ben ik weggegaan bij Isala. Een miskraam waarbij ik zelf langs het randje ging had me ook wakker geschud. Ik moest opnieuw beginnen met denken over de toekomst. Koken met kinderen leek me leuk. Iets met vergeten groente. Een kennis die kok is raadde me een koksopleiding aan. Ik besloot er een bakkersopleiding van te maken. Ik vond een opleiding in Zaandam, het Bakery Institute. Ze hadden op hun website staan: Wij doen het iets anders, we zijn een beetje eigenwijs. Nou ben ik ook een beetje eigenwijs, dus ik vermoedde dat we elkaar wel aardig zouden vinden. Ik ben er tien weken geweest, weer op kamers. De eerste twee weken was ik ziek van de heimwee. Ik bakte als een krant. Zelfs de simpelste koekjes lukten niet.

Sinds anderhalf jaar is Bakkerij Schierbeek er weer. Met de oude naam! Vroeger was het brood en banket, ik doe alleen banket, op bestelling, ik heb geen winkel. Voor Talamini in Zwolle maak ik chocoladetaart en een traditioneel Italiaans taartje. En ik ben bezig zelf een paar mooie producten in de markt te zetten. Vooral taarten met geleitjes, crèmepjes en moussejes erin. Strakke, glamourous designtaarten met hele dunne lagen biscuit. Daarmee probeer ik me te onderscheiden. Nu werk ik nog alleen, maar het zou leuk zijn als ik straks personeel zou kunnen aannemen.'